

Lakewood Daf Yomi

PRESENTED BY SRULY BORNSTEIN

לע״ן

ברוך דוב ז״ל בן יבלחט״א משה חיים ווידרא נ״י
הרב שמעון דוד בן ר' יעקב יוסף איידער זצ״ל

מראה מקומות רשפי אש

לע״ן מרים שיינדל בת יבלחט״א אפרים שמעון סינאוויץ

(6) נ"מ נב ע"ס,
(3) לקמן י"ש עמוד ב,
(2) פאה פ"ג [מ"א] כ"ג
נה. מנחם ע"א: ח"כ פ'
קדושים, (7) ב"ב צ"ג:
(8) [וע"י חוספוט מילין
מ: ד"ה כעל"ט, (1) ש"ס
ה"א, (2) ע"י חוס' ב"ב
נה: ד"ה דרך.

הנהרות וציונים

[8] גירסת הרמב"ם
בקולחת (גליון) ובי"ה
כירושלמי היה: [3] ס"א
דתינא ותיין רשיל
(גליון) ותיין מלא
הרועים: [2] מהגניס מ"ז
(גליון) וכן ליחא בכת"י
ודפ"י, וע"י יעב"י:
[7] ג"א ע"יין (גליון)
ורצ"י איתא
מש"ס (ומיירי על השדה
שממנה קצפה האש),
ובדפוס שלפניו הגיהו
ל"ש"ס (ומיירי על השדה
שאלה קצפה האש) וע"י
מהרש"א במהר"י"ב על
תוס' ד"ה עברה, ומש"כ
על הגליון ע"יין רח"צ:
בדפוס ונצ"י רח"צ:
[5] יש להוסיף דק"א
אחד (בא"ש): [1] צ"ל
פ"שטא (ב"ש): [2] כ"מ
שלפניו כאן ג"כ גרסין
"דרך היחיד" ואח"כ
"דרך הרבים", אך התוס'
גרסו כאן דרך הרבים
ודרך היחיד (וב"ה
בדק"ס): [8] יותר נכון
לגרסו מתב"אין (וב"ה
בכת"י) או מפ"א"ה
(בא"ש),
[6] נצ"ל (ב"ש):
[9] (בא"ש):

ה"ג קראי למה ל"י ולא גרסינן תרי: מכדי גמרא שה"ה ל"ה. לא נכרך אלל ללמוד הלכה כמו שלחנו לו ומאי ולא אבה: דעבד לשם שמים. כיון דליכא איסורא גבי איניש דעלמא: **מתני' דרך הרבים, י"ז אמות מעגלות דלגלי מדגרי ילפינן במסכת שבת (ד)**

(ג): גמ' תנא דידן קא חשיב מלמעלה למטה שש אמות או חמש אמות או ד' אמות פטור. דס"ל עד ועד כנלל: ותנא ברא קהשיב מלמעלה למעלה שתי אמות או שלש אמות חייב. וד' אמות פטור דס"ל עד ולא עד כנלל וכוון שזין גד' אמות דפטור לתנא דידן עד ועד כנלל לתנא כנלל עד ולא עד כנלל: ואפילו בשדה קוצים. אפילו היתה שדה שקופצת ולש"ס [7] האור מעל לגדר מלאה קוצים שנות האש לצער זה וללגל פטור: י"א שנו. דפטור: א"א בקולחת. אש שקולח מתמר ועולה למעלה: אב"ל בנפפא. שהרות מטוה אוחה וכוסה ללדדי ומפסקה השלשנה ודולגת לשון מורי. לשהא אחרתא נכפפת אש נמוכה הולכת ומסרכת בעשמים ונקסמים שעל גבי קרקע הלכך אפילו עברה לדרך רה"ד רחצ מאלח חייב: כמה דברים אמורים. לאש עברה לרך רה"ד פטור: ש"ז"ית. לקמייה מפרש: ר"א. במתניתין: אריתא דר"א. יאור קטן שדולגן נהר ומשקין שדות: מאן דאמר נהר ממש איני' ד"ית ביה מ"א. להוליל ורחצ הוא כדרך הרבים: מפסקין לפאה. להניח פאה מכל אחד ואחד: הנח"ל. שדה מכאן ושדה מכאן ונחל עמוק צלמנע חייב להניח פאה מכל אחד ואחד: דרך היחיד. ארבע אמות: ש"ז"ית. מתקבצין כמו מן השלל של ימים (מ"ה 97 י.) דבר אחר לשון שלל ומלקוח (מ"ה 97 י.) דבר המקובץ: שמהלקת ש"ל לפאה. שמשקין אותן ממנה והן עושין פירות: צאגני

ה"ג א"א ל"מאן דאמר טמוון באש תרתי קראי למה ל"י. אלל הא לא צעי דלמה לי כלל קראי דמד קרא אלטריך כלל הפחות משום צעיה דטמוון והא דכתיב ויזילה לר"י הזילה שלא הניח לשרוף כדי שלא יחייב בטמוון ולרבען שהליל את המזיק שלא נחתיב לשלם אלל תרי קראי למה לי דלמ"ד לחלופי אע"פ שאש לא היו עדשים היו נריכים לישאל אם מותר לעיול שעורים על מנת לשלם דמים מ"מ האזיר עדשים לפי שהיו מוזמנים שם והיו רוצים לפרעם תחתיהן ולמ"ד להליל עלמנו צממון חצירו מביעיה ליה בשעורין דלא חשיב כל כך וצעדשים דחשיבי טובא אלל למ"ד טמוון תרוייהו למה לי וצקונטרס גרס קראי למה לי: **מ"א** ו"א אבה דוד ש"שותום. הוה מני למימר¹⁰ אחד מהיך דמביעיה ליה עם טמוון אלל משמע ליה דאלל מילתא דביעיה ליה קאי ומכאן קשה לפי פירוש הקונטרס דמעשה צל לפניו שטרפו אנשיו גדיש והיו צה כלים עמונים לפירושו היה ליה למימר שלא אבה דוד לשמות היינו שלא רצה להפטר מחמת שהוא מלך:

אלא למ"ד טמוון באש קמביעיה ליה מאי איבעי ליה קראי אמר לך טמוון וחדא מהיך קמביעיה ליה בשלמא למ"ד הני תרתי היינו דכתיב¹¹ ולא אבה דוד לשותותם אמר כיון דאיכא איסורא לא ניהא לי אלא למ"ד טמוון באש קא מביעיה ליה מכדי גמרא הוא דשלחו ליה מאי לא אבה דוד לשותותם ולא אמרינהו משמיהו אמר כך מקובלני מבית דינו של שמואל הרמתי כל המוסר עצמו למות על דברי תורה אין אומרים דבר הלכה משמו¹² ויסך אותם ל"ה בשלמא למ"ד הני תרתי משום דעבד לשם שמים אלא למ"ד טמוון באש מאי ויסך אותם ל"ה דאמרינהו משמא דגמרא: **מתני' עברה** גדר שהוא גבוה ד' אמות או דרך הרבים או נהר פטור: **גמ'** והתניא עברה גדר שהוא גבוה ארבע אמות חייב אמר רב פפא תנא דידן קא חשיב מלמעלה למטה שש אמות פטור חמש אמות פטור עד ארבע אמות פטור תנא ברא מלמעלה למעלה קא חשיב שתי אמות חייב שלש אמות חייב עד ארבע אמות חייב אמר רבא ד' אמות שאמרו דפטור אפילו בשדה קוצים אמר רב פפא ומשפת קוצים ולמעלה ד' אמות אמר רב רב ילא שנו אלא בקולחת אבל בנכפפת אפילו עד מאה אמה חייב ושמואל אמר מתני' בנכפפת אבל בקולחת אפי' כל שהוא פטור תניא כוותיה דרב בר"א בקולחת אבל בנכפפת ועצים מצויין לה אפילו עד מאה מיל חייב עברה נהר או שלולית שהם רחבים ח' אמות פטור: דרך הרבים: מאן תנא אמר רבא ר"א היא דתנן¹³ רבי אליעזר אומר שש עשרה אמות כדרך רה"ד (פטור¹⁴):

עברה גדר שהוא גבוה ארבע אמות. בגמרא מפרש ארבע אמות משפת קוצים ולמעלה ונראה לר"י דליירי שאין הגדר גבוה מן השלשנה שם אש היה גבוה יותר מאי קמפלגי. אין קולחת נכפפת מ"א לי זה ומה לי זה כיון שהגדר גבוה מן השלשנה מה יכולה להזיק אלל ודאי צש"ץ גבוה מן השלשנה איירי ומייהו כשאין ע"י הדליקה גבוהין מן הגדר איירי שאש היו גבוהין מן הגדר מה מועיל שהגדר גבוה מן הקוצים הרי הוא כאלו היתה המדורה על הגדר אלל כשע"י הדליקה שיש לגדר איירי זה נמוכים מן הגדר ועוד נראה דגבוה ד' אמות דקמינא לע"י הדליקה קאי שהגדר גבוה מע"י הדליקה ארבע אמות ורב פפא צל להוסיף צמ"י שמשפת קוצים ולמעלה נמי צעינן ארבע אמות אלל פשיטא¹⁵ דמתניתין אע"י הדליקה קאי ולשון עבר לא שייך אש לא היה הגדר גבוה מע"י הדליקה אע"פ שהשלשנה עולה למעלה מן הגדר:

והתניא עברה גדר בו. אומר ר"י דאי גרסי' צברייתא עד וצמתינתין לא גרסינן עד לא ניחא דלא שייך למפרך כלל דפשיטא

דצרייתא מלמעלה קא חשיב דענינן אחר לא מיפרש אלל עד ולא עד כנלל דכנל מקום ד' אמות כלמעלה מד' אמות וצמתינתין לא קמי עד דצארבע אמות פטור ואפילו קמי צמתינתין עד כמו צברייתא אין שייך להקשות דפשיטא דמתניתין לא מיפרשא אלל מלמעלה למטה וצרייתא לא מיפרשא אלל מלמעלה למטה לא אי צמתינתין קמי עד וצברייתא לא קמי עד אז שייך למפרך שפיר אי נמי צשנייה אין עד שייך למפרך שפיר דמתניתין קמי עד' אמות פטור וצרייתא קמי חייב ור"ת אי צשנייה אין עד אמאי אלטריך לשנוי מתניתין מלמעלה למטה וצרייתא מלמעלה למטה אימא דמתניתין ד' אמות דוקא צלל עד וצרייתא מיפרשא צעד וי"ל דכיון דלא קמי עד לא כחן ולא כחן סברא הוא דבי ה"ה דקין מיפרשא צעד עד הך נמי מיפרשא צעד¹⁶:

ל"א שנו א"א בקולחת. הגדר קאי וגרס אלל בנכפפת אפי' עד מאה אמה ולא גרס מלא מיל דמיל לא שייך בגובה ולפי הספרים דגרסי מלא מיל צ"ל דקאי אדרך רה"ד ואין נראה דהא צממוון מייחי משנה לדרך הרבים ואמרינן עלה מאן תנא משמע דעד השתא

לא איירי צה אע"ג דצרייתא דתניא כוותיה גרס מיל דצרוצח איירי ולא בגובה דקמתי ועצים מנציין לה מ"מ שפיר קאמר תניא כוותיה דצרייתא מוקמה למתניתין בקולחת: **דרך** הרבים מאן תנא רבי אליעזר היא. אמתניתין קאי והוי סתם ואח"כ מתלווקת¹⁷: **מאן** דאמר נהר ממש איני' ד"ית ביה מ"א. ואע"ג דגרשות הרבים צעי ט"ז אמות הכל כגי צח' אמות מתוך שההר עמוק וגם יש בו קרירות מים שעוצרים בו חמיל: **א"ל** מפסקין לפאה כו'. במסכת פאה (פ"ג מ"ה) גרס צקדר ההשנה דרך היחיד ואח"כ דרך הרבים¹⁸ ומפרש צירושלמי¹⁹ דמשום סיפא אלטריך למימי דקמי הכל מפסקין לזרעים ואינו מפסקין לאילן דקמ"ל דאפילו דרך הרבים אינו מפסקין לאילנות ועוד [קא] חשיב שם שצ"ל היחיד ושצ"ל הרבים הקצוע צימות החמה וצימות הגשמים והשתא שצ"ל היחיד אלטריך לאשמועינן דאע"פ שהוא קטן מדרך מפסקין מאחר שהוא קצוע ודרך היחיד אלטריך דס"י כיון שאין קצוע לא מפסקין אע"פ שהוא רחב ושצ"ל הרבים אלטריך דס"ד אמינא דבשצ"ל היחיד הוא דענינן קצוע צימות החמה וצימות הגשמים אלל שצ"ל הרבים אע"פ שאין קצוע צימות הגשמים מפסקין קא משמע לן²⁰:

שמהלקת ש"ל לפאה. כשגדלה האמה מתמלאה²¹ מים צרות²² שיחין ומערות שציצומיה שמשקין צהם השדות:

10 א מ"י פ"ד מהלכות
11 מין ממון הלכה ג סמג
עשין סט עוש"ע ח"מ ס'
מת סע"י ג ד:
12 ב מ"י שם וגרס
בקדושה ועיין גמ"מ
טור ש"ע שם סע"ף ה:
13 ג מ"י שם הלכה ז
טו ש"ע שם סע"ף ד:
14 ג ד מ"י פ"ג מהל'
ממנות עינים הל' ז:
15 ה מ"י שם הלכה ג:

תורה אור השלם
(א) ונקקו שלשת
הקברים בפתחה
פולשתים וישאבו מים
מבאר בית לחם אשר
בשער וישאו ויבאו אל
דרך ולא אבה
לשותותם וישך אותם
ל"י: (ושמואל ב כו, טו)

ליקוטי רש"י

הנח"ל (כמתל) ונכון
תנן ליתן אש לא יעבר
זו ולא יזרע קרקע קשה
מלא זרירות ואמנים שאין
רצון לזרעה ורשעים
ב"ב נה"ל.

בא אמי" פ"ד מהל' מקו
ממון הלכה ב סמג
עשן סט טו"ע ח"מ סימן
חמ סעף ג:
פב ב ג מ"י פ"ט מהל'
סניס הלכה יא
סמג עשן פב טו"ע ח"מ
סימן קה סעף א:
פג ד מ"י פ"ד מהל' מקו
ממון הלכה ה סמג
עשן סט טו"ע ח"מ ס'
חמ סעף יג:
פד ה מ"י סה הל'
כה ו ז מ"י סה הל' יב
והל' ה ט סמג סה
טו"ע ס:

ליקוטי רש"י

א"א אב בן יש נ"א
גבו. הלל גובה ארבע
אמות מפי התור עד
התקרה כדי שלא יאחז
האור בתקרה. עד
שיראה
פועיבה. אשתי"ן
נעל"ן טוח קרקע ג'
טפמי' שלח מנבר תקרה
מחמיה של עליה ועל
גוף ד' אמות. ובכירה.
אף היא כלי הכס
שפוסמס קדימה על הלל
ואין עושין מחיה היסק
גדול כמו שעשין במורה.
ואם הי"ק. א"ח (ש"א)
[שהיו] עם כל השעורין
הללו משלם מה שהיסק
ואשפי"כ מעכבין עליו
השכנים להתקן ככל
השעורין הללו. שמה
דליק מחיה ואין לו מה
לשלם [וב"ב כו]. ונשרף
עמו חייב. אגדי ואגדי
לפי שאין לו דין מיתה
כשכל העבד שהיה לו
לצרות. עבד כפות לו
וגדי כמות לו ונשרף
עמו פטור. אגדי ואגדי
דקס ליה דבריה מיניה
שהורג העבד נהרג
דמתיב נקס ינקס (שמות)
כה) והיא דנקט גדי משום
דמוקמינן לקמן בגדי דה
ועבד דהד דבגדים ועבד
ליכא לאוקמי הכי דאורחא
דמילתא דאדורי איניס
עבדיה לשמור גדישו
ואידי דנקט גבי עבד
כפות וקומן נקט גבי גדי
כפות וקומן ואשפי"כ דבגדי
אין לומר היה לו לצרות
שהי' אין לו דעת ואם
אינו כפות וקומן מני מיני
דאדורינן צביליה פירקין
(דף כ"ו) שורו כממנו
[ועליו ככ.]:

ולית ליה לר"ש שיעורא. קס"ד הכל לפי היקף הדליקה ישלם
אפילו אין ראו לעבור: **לא** יעמיד אדם תנור בתוך
ביתו בו. שכולו לעכב עליו בעל העלייה אם הבית של אחר והעלייה
של אחר היה מעמידו בעלייה בעל הבית מעכב ונקוטמס
פירש לענין בני העיר שמעכבין עליו
וכמו שפירש¹⁹ ינחא דהוי דומיא דאינך
ממיתין דהתם צפרק לא יחפור
(צ"ג דף כ:):

לפלוג וליתני בדידה. וא"ת השמא
נמי קא מפליג צדיה
צמדיק צתוך שלו וי"ל דע"כ סיפא
צתוך צימו של חצירו צמדיק דלי
צמדיק צתוך שלו אע"פ שדך צני
אלס להניח צצמים היה פטור דהא
קמיי רישא וחכ"א אינו משלם אלא
גדיש של חטין או גדיש של שעורין
משמע דאפילו מורייגיס וכלי צקר
שדך להניח צגדיש לא משלם אלא
גדיש לצדו והשמא צכל ענין שנעמיד
דצרי רב כהנא פריך רבא עליה
ספיר דלס ר"ל רב כהנא מחלוקת
צתוך שלו ופליגי צמורייגין וכלי צקר
דרי" מתייב ותימייס פוטריין אכל
צמדיק צכל חצירו אפילו רצנן
מחייבי אמורייגין וכלי צקר אס בן
ספיר פריך דליפלוג צדיה צגדיש
עלמיה דהא צציה נמי לא מיתוקמא
אלא צמדיק צכל חצירו ואס ר"ל
רב כהנא מחלוקת צמדיק צתוך שלו
דפליגי אפילו צארנקי דרי יהודה
מחייב אע"פ דאין דך ארנקי להניח
צגדיש ורצנן פטרי אפי' צמורייגין
דכפרישתי מ"מ כשמיסיס אכל צמדיק
צתוך של חצירו ד"ה משלם כל מה
צצתוכו אפילו אארנקי נמי קאי
דמשמע ד"ה משלם כל מה צצתוכו
ורצנן כמו לר"י הלך פריך ספיר
לפלוג וליתני צדיה דלשמעיין אפי'
ארנקי צגדיש דאין דרכו להניח דהוי
רצותא טפי ועוד שקהה לשון המשנה
דקמתי שדך צני אלס להניח צצמים
דאפי' אין דרך נמי מחייבי רצנן
צמדיק צתוך של חצירו:

אלא אמר רבא בתרתי פליגי
[פליגי] במדליק בתוך ש"ו
בו. דרי" מתייב אפי' ארנקי צגדיש
שאין דרך להניח מדנקט מודיס
חכמים צמדיק את הצירה דלך נקט
צציה שרואה למנוא שיחייבו רצנן אפי'
צארנקי כמו ר"י ואי רבי יהודה לא
מחייב צמדיק צתוך שלו אלא דוקא
צמורייגין הוה ליה לפלוגי צדיה
וליתני דמודיס חכמים צמדיק גדיש
של חצירו דחייב צמורייגין אלא ודאי
מחייב ר"י צמדיק צתוך שלו אפי'
צארנקי צגדיש ורצנן לא מחייבי אפי'
צמורייגין דקמתי אינו משלם אלא גדיש
של חטין כ"י ופליגי נמי צמדיק
צתוך של חצירו דרי יהודה מחייב
אפי' צארנקי צגדיש ורצנן לא מחייבי

אלא צמורייגין של חצירו שדרכו להניח צגדיש או ארנקי צצית שדך להניח כל דצר צצמים וטעמייהו יש לפרש דרי יהודה לא פטר צמון כלל ורצנן צמדיק צתוך שלו פטרי דמשמע קרא כי תלך אש (ומשמע) דאיירי דמדליק צתוך שלו אכל צמדיק צתוך של חצירו מחייבי¹⁹ דצר שדרכו להטמין דלא אשכחן דפטור ציה קרא טמון וצדד שאין דרכו פטרי מסבאל דלא אצעי ליה לאסוקי אדעמיה שיניח אלס ארנקי צגדיש:

באגני. כמו צאגות (שמות ד) קומי"ש צלע"ו: **מתני'** באמצע
בית כור. אס יש לו חצי צית כור לכל רוח פטור ובקולתם שלניגה
וכלאוקימנא" אכל נכפפת צוערת והולכת כל שעה אפילו עד מזה
מיל חייב: **הב"ב** לפי הדליקה. קס"ד ה"ק הכל ישלם כל כמה
שהדליק בין רחוק בין קרוב: גמ'

באגני¹⁸ דארעא מקרו: **מתני'** המדליק בתוך
שלו עד כמה תעבור הדליקה רבי אלעזר בן
עזריה אומר רואין אותו כאילו הוא¹⁹ באמצע
בית כור ר"א אומר מ"ז אמות כדרך רה"ר רבי
עקיבא אומר חמשים אמה ר"ש אומר א' שלם
ישלם המכעיר את הבערה א הכל לפי
הדליקה: **גמ'** ולית ליה לר"ש שיעורא
בדליקה וחתנן¹⁶ לא יעמיד אדם תנור בתוך
הבית אלא אם כן יש על גבו גובה ד' אמות
היה מעמידו בעלייה עד שיהא תחתיו מעויבה
שלשה טפחים ובכירה טפח יואם הזיק משלם
מה שהזיק ר' שמעון אומר לא נאמר¹⁷ שיעורין
הללו אלא שאם הזיק פטור מלשלם אמר רב
נחמן אמר רבה בר יוסף אמר רב יהודה אמר
הדליקה אמר רב יוסף אמר רב יהודה אמר
שמואל הלכה כר' שמעון¹⁷ וכן אמר רב נחמן
אמר שמואל הלכה כר"ש: **מתני'** המדליק
את הגדיש והוי בו כלים ודלקו ר"י אומר
משלם מה שבתוכו וחכ"א אינו משלם אלא
גדיש של חטין או של שעורין¹⁸ ה"היה גדי
כפות לו¹⁹ ועבד סמוך לו ונשרף עמו חייב
עבד כפות לו וגדי סמוך לו ונשרף עמו
פטור¹⁷ ומודים חכמים לר"י במדליק את
הבירה שהוא משלם כל מה שבתוכה שכן
דרך בני אדם להניח בבתים: **גמ'** אמר רב
כהנא מחלוקת במדליק בתוך שלו והלכה
ואכלה בתוך של חצירו דרי¹⁶ מחייב אנוקי
טמון באש ורצנן פטרי אבל במדליק בתוך
של חצירו דברי הכל משלם כל מה שבתוכו
א"ל רבא אי הכי אדתני סיפא מודים חכמים
לר"י במדליק את הבירה שמשלם כל מה
שבתוכה שכן דרך בני אדם להניח בבתים
לפלוג וליתני בדידה בד"א במדליק בתוך שלו
והלכה ואכלה בתוך של חצירו אבל מדליק
בתוך של חצירו דברי הכל משלם כל מה
שהיה בתוכו אלא אמר רבא בתרתי פליגי
במדליק בתוך שלו והלכה ואכלה
בתוך של חצירו דרי¹⁶ מחייב אטמון באש
ורצנן סברי לא מחייבי¹⁸ ופליגי נמי במדליק
בש"ל חצירו דרי¹⁶ סבר משלם כל מה שבתוכו
ואפילו ארנקי ורצנן סברי ז' כלים שדרכן
להטמין בגדיש כגון מורייגין וכלי בקר¹⁸ הוא
דמוש"ם כלים שאין דרכן להטמין בגדיש
לא משלם תנו רבנן המדליק את הגדיש
והוי בו כלים ודלקו ר"י אומר משלם
כל מה שהיה בתוכו וחכמים אומרים
של חטין או גדיש של שעורין ורואין מקום כלים כאילו הוא מלא תבואה

במה
במה

במה

א) צ"ל קית: צ"ב כג.
ב) צ"ל כג: מג: א) עיין
ח"ס לעיל כב: ד"ה והיה,
ד) ע"י חטין: צ"ב כט:
ה) לישן ומודיק: ה) [לעיל ה]:
ו) לישן הכתוב
ז) שאל-ב כד כב (גלוני
הש"ס) ז) בע"א. ט) ע"י
גלין הש"ס סוכה יב,
ך) הוא פי' רצ"ס לעיל
צ"י שני ככ: בח"ס ד"ה
והיה.

הנהגות הב"ח

א) רש"י ד"ה מורייגין
וכו' יחידות. כ"ב ובע"ז
דף קד ע"ב אימא
דקדקסיס עמ"ס הן
פגימות ע"ש:

תורה אור השלם

א) כי תצא אש וצבאה
קציה ונאכל גדיש או
הקמה או השרה שלם
ישלם הפועל את
הבערה: (שמות כב. ה)

לעזי רש"י

קומי"ש. פירוש אגות,
נכות עיין רש"י
שופטים ל, יא):

הנהגות וצינונים

א) דג"ל
יב"ב(י): צ"י יש גודיס
רהיין אותה כאילו היא
דחא אדליקה קאי,
דבין. דק"ס אות ה):
ג) צ"ל לא אמרו כ"ה
השיעורין הללו (דבש
חבר וביה בכתיב):
ד) פי ר"ש דמתני,
רש"ל (גלוני): ה) צ"ל
ורצנן א"א מחייבי
(יע"ז, וביה בכתיב):
ו) צ"ל בירה (דפ"ר):
ז) דייבור זה שייך למשנה:
ח) מהרש"ל, וכ"ה
בכתיב: ט) אולי צ"ל
שפירשתי (בדפ"ר)
שפ"י. ט) צ"ל מחייבי
(באה"מ) ובדפ"ר
מחייבו:

טו וְחָמִידַת נַפְשָׁא דְדָוִד וְאָמַר מִן
 יִשְׁקִינֵי מֵיָא מְגוּבָא דְבֵית לָחֶם דִּי
 בְּתַרְעָא: טו וּבִזְעוּ תִלְתָּא גְבַרְיָא
 בְּמִשְׁרַת פְּלִשְׁתָּאֵי וּמְלוּ מֵיָא מְגוּבָא
 דְבֵית לָחֶם דְּבְתַרְעָא וּנְסִיבוּ וְאִיתִיאוּ
 לְזוֹת דָּוִד וְלֹא אָבֵא לְמִשְׁתִּיהוֹן וְאָמַר
 לְנִסְכָּא יְתִהוֹן קְדָם יי: יו וְאָמַר חֶס לִי מִן
 קְדָם יי מְלַמְעַבְד דָּא הֲדַס גְּבַרְיָא דְאָזְלוּ
 בְּנַפְשִׁיהוֹן וְלֹא אָבֵא לְמִשְׁתִּיהוֹן אֲלִין

בֵּית לָחֶם: טו וַיִּתְּאוּהָ דָּוִד וַיֹּאמֶר מִי יִשְׁקֵנִי
 מַיִם מִבְּאֵר בֵּית-לָחֶם אֲשֶׁר בַּשָּׂעַר: טו וַיִּבְקְעוּ
 שְׁלֹשֶׁת הַגְּבַרִים בְּמַחְנֶה פְּלִשְׁתִּים וַיִּשְׁאֲבוּ
 מַיִם מִבְּאֵר בֵּית-לָחֶם אֲשֶׁר בַּשָּׂעַר וַיִּשְׁאוּ
 וַיָּבֵאוּ אֶל-דָּוִד וְלֹא אָבָה לְשִׁתּוֹתָם וַיִּסַּךְ אֹתָם
 לַיהוָה: יו וַיֹּאמֶר חָלִילָה לִּי יְהוָה מַעֲשֵׂתִי זֹאת
 הַדָּם הָאֲנָשִׁים הַהֵלֶכִים בְּנַפְשׁוֹתָם וְלֹא אָבָה לְשִׁתּוֹתָם אֵלֶּה עָשׂוּ

מסורה שלשת הגברים במחנה פלשתים, והכה את הארי בתוך: (טו) ויאמר. יי' בסעמא בקריאה וסי' קת גא את בנך את יחידך אשר אהבת, ויאמר מי אפוא הוא הדב ציד. ויאמר הכי קרא שמו יעקב, ילך גא אדני בקרבנו כי עם קשה, וישמע דוד כי מת גבל, את אלה אשר עשיתי דמיכה, ויאמר שלחני גא כי זבח, ויאמר אליו דוד התורידני אל הגדוד תנינא דפסוק, ויאמר עד אשר אם שאו ערים, ויאמר חלילה לי ה', ויאמר אל בניגת לגלגל, ויאמר תוהאל, ואני באתי בית שמעיה, ה' אמר, עבד מלך הכושי אל ירמיהו, וג' בסעמא ואמרת וסי לעבד מלך הכושי, הנבא על אדמת

רש"י

לחם: (טו) מי ישקני מים. אמרו רבותינו (בבא קמא ס
 ג): הולך לשאול שאלה מסנהדרין היושבים בשער בית
 לחם: (טו) ויסך אותם לה'. כך אמר: מקובלני מזית
 דינו של שמואל הרמתי, כל המוסר עצמו למיתה על
 דברי תורה, אין אומרין שמועה מפיו, ומאי ויסך
 אוחס לה', דאמרינהו משמיה דגמרא (סס סס ב):
 (יז) הדם האנשים. לשון ממהיה:

מצודת דוד

מצודת ציון

באמר וגציב, והוא הוא, ויקרא כן לפקיד וממונה: (טו) מי
 ישקני מים. לא שצוה להביא המים, אלא כאומר מי יתן
 והיה נמצא לי מי בור בית לחם, על כי הזמן היה חם והמים היו קרים וערבים: (טו) ויבקעו. כאשר שמעו שהתאוה לה, הלכו
 מעצמם לעשות נחת רוח לדוד, ועברו דרך המחנה, וכאלו בקעוה לעשות בה דרך לעצמם: ויסך. שפכם ארצה לשם ה':
 (יז) ויאמר. נתן טעם על שלא שתה מהם, ואמר חלילה וגו', רצה לומר: חולין הוא לי לשתותם, מחמת יראת ה': הדם

רד"ק

בבית לחם: (טו) מי ישקני מים. כמשמעו שהתאוה לאותן המים שהיו יקרים וטובים וימי קציר היו כמו שאומר ובאותן
 הימים אדם מתאוה למים קרים מפני החום אולי במצודה שהיה שם דוד לא היו שם מים טובים ואחר שהביאו אותם נתחרט על
 ששמו עצמם שלשת הגבורים האלה בסכנה גדולה בעבור תאותו אל המים: (טו) ולא אבא לשתותם. שהיה חושב בנפשו
 אילו שתה אותם כאילו שתה דמם כי בנפשותם הביאום: ויסך אותם לה'. כלומר שפכם לארץ לשם ה' כי לא היה שם מזבח,
 ומה שכתבו רז"ל בענין זה הם דברים של תימה כי חברו שני העניינים האלה כאחד והיו בשני המקומות כי דבר חלקת השדה
 היה באפס דמים ודבר המים היה במערת עדולם והם פי' מי ישקני מים דרך משל כי המים הם התורה כמו הוי כל צמא לכו
 למים, ופירוש מי ישקני מים הלכה נצרכ' לו לשאול מסנהדרין שהיו בבית לחם וזהו שאמר מבאר בית לחם אשר בשער כמו
 השערה אל הזקנים וההלכה אשר הוצרכה לשאול מהם הוא דבר חלקת השד' מלאה עדשים ושעורים ונחלקו בדבר זה מהם
 אמרו כי הגדישים משעורים ומעדשים היו מישראל ופלשתים היו טמונים בהם ושאל דוד אם יש לו רשות לשלח אש בגדישים
 בעבור שישרפו עמם הפלשתים ושלחו לו אסור להציל עצמו במזון חבירו אבל אתה מלך ומלך פורץ לעשות לו דרך ואין
 ממחין בידו ומהם אמרו כי הגדישים משעורים היו של ישראל והגדישים של עדשים היו של פלשתים ושאל אם יש לו רשות
 לתת השעורים לפני הבהמות שהיו עמו לאכול וישלם חילופם לבעלי השעור' מגדישי העדשים ושלחו לו חבול ישיב רשע
 גזלה ישלם אעפ"י שמשלם נקרא רשע אבל אתה מלך ומלך פורץ לעשות לו דרך ואין ממחין בידו ופי' ויתיצב בתוך החלקה
 ויצילה שלא הניח דוד לשרוף את הגדישים או להאכילם לבהמותיו ופי' ולא אבא דוד לשתותם שלא אמר הלכה זו בשם שלשה
 אלא כך אמר מקובלני מבית דינו של שמואל הרמתי כל המוסר עצמו למיתה על דברי תורה אין אומרין דבר שמועה מפיו
 ומאי ויסך אותם לה' דאמרינהו משמיה דגמרא, ודברים אלה רחוקי' מאד מדרך הפשט כי הפסוקים הם ספור הגבורים אשר
 לדוד ומספר הגבורות אשר עשה כל אחד מהשלשה הראשונים ומה שעשו שלשת האחרונים בהביאם המי' ולא היה שאלת
 ההלכה בחלקה ההיא אבל מלחמה גדולה היה עד שנס ישראל מפני פלשתים כמו שאמר הכתוב ושמה התגבר והתיצב בתוך
 זאת החלקה והצילה שלא שרפו אותה פלשתים ואמר שהכה פלשתים ואמר ויעש ה' תשועה גדולה אין להבין בכל זה אלא
 נביאים וכתובים - שמואל א ב / נביאים וכתובים המפואר [עמוד 524] [726077]

שמואל ב כג

קפא

רד"ק

פשוט הכתוב כמו שהוא ומהם אמרו כי מ"ש במקום אחר מלאה עדשים שתי שדות היו אחת של שעורים ואחת של עדשים

ומהם אמרו כי בשתי שנים היה דבר הזה בשנה אחת שהיו בחלקה זאת היתה מלאה עדשים ובשנה האחרת היתה מלאה שעורים

ויש מרבותינו ו"ל שפי' דברים אלה כמשמען שנתאוה דוד למים אבל אמרו כי הזמן הזה היה חג הסוכות שהיו מנסכין בו המים ובמה עשה דוד שם כי היתר הבמות היה אז ונסך מים אלו בבמה ואמרו למה שלח שלשה אחד היה הורג ואחד היה מפנה ההרוגים ואחד מכניס צלוחית בטהרה ודברי אלה קרובים מן הראשונים וי"ת ויסך אותם לה' ואמר לנסכא יתהון קדם ה': (יו) חלילה לי ה'. כמו מה' וכן אלחנן בן דודו בית לחם מבית לחם או יהיה ה' קריאה כנגד הש"י: הוא ראש השלשי. כן כתיב וקרי השלשה והכתוב הוא מן שלישים על כלו ופי' ראש השלשה מביאי המים והיה לו שם בהם כי היה נזכר בגבורה עמהם ומה שאמר מן השלשה הכי נכבד ויהי להם לשר כפל דבר לחזק הענין כי כן דרך הלשון ובדברי הימים מן השלשה בשנים נכבד נראה כי הוא היה אחד מהשלשה והיה נכבד מהשנים ושר עליהם ומה שאמר הנה מהשלשה הכי נכבד ר"ל משלשתם כי הוא היה אחד מהם ומה שאמר ועד השלשה לא בא ר"ל עד שלשה הראשונים והם עדינו ואלעזר ושמה לא הגיע

רלב"ג

מנחת שי

(טו) מבאר. מצור ק' והס ג' כתיבין צלר וקרין צור צענינא:
 (טז) במחנה פלשתים. הפ"א רפה: וישאבו מים מבאר.
 מצר קרי: ויסך אתם. וצדרי הימים הוא אומר וינסך עיין
 ירושלמי דלעיל צסימן ט' ואגדת שמואל ומ"ש וצד"ה א' י"א:

לו מנחה ולעס אשר צרגליו כי לא יגרע הש"י מצדיק עיניו
 ובעת המלחמה ג"כ נפלו עם אצלום ואצלום ציד אנשי
 דוד כי כבר סבב הש"י שנפוצו ישראל הנה והנה לצרות
 והיה זה סבה אל שנפל אצלום ציד עצדי דוד ולא יכול
 לצרות כי כבר סבב הש"י והיה תלוי בלצ האלה, הס' הוא

להראות עולם בטחון דוד בשם ית' עד שזיה יואב ואצוי ואחי שיחמלו על הנער אצלום ולא ימיתוהו להשענו שכבר ינזח אצלום וצא ישראל אשר עמו מפני רדפס אוחו על לא חמס בצפיו וזה גם כן הורה על טוב תכוני' דוד שלא היה רוצה לשלם לו מדה כנגד מדה אך לא יכול דוד למנוע זה כי מן השמים נלחמו עם אצלום שיפול ציד פשעיו עם שצוה נחישר הדבר שחיה המלוכה לשלמה כאשר גזר הש"י והנה היתה תכונת דוד חזקה צוה הענין עד שכבר נמאצל על אצלום זה האצל הנפלא הנזכר צוה הספור, הס"א הוא להודיע שאין ראוי לאדם טוב לבשר צשורה לגדול לא ישמח צה ולזה הרחיק יואב את אחימען מלבשר אל המלך דוד דבר הריגת אצלום ולזה אמר לו לא איש צשורה אתה היום הזה על זה הענין וצשרת ציום אחר כאשר יקרה דבר טוב ישמח צו דוד אז אשלח הצשורה צפיך ולפי שחשב אחימען שישמח צה דוד בקש שירון הוא לבשר אל המלך זאת הצשורה וכאשר הרגי' שידאג המלך צוה לא רצה לבשר זאת הצשורה וכוה ממלא שאמר המלך דוד איש טוב הוא ואל צשורה טובה יצא למדנו מזה שאין מדרך האיש הטוב לבשר הצשורה הרעה, הס"ב הוא להודיע שראוי שיחנהג האדם צחכמה גם בעת האצל והנער ולא יסור ממנו הנער טוב הענה הלא תראה כי תכף שהרגיש דוד מה שיקרה לו מן הנזק אם יראה לעצדיו שהוא דואג ומיצר על מיתת אצלום ולזאת הסבה קם ושצ צשעה להראות שאינו מיצר על מיתתו ולזה ממלא שהחנהג דוד צחכמה נפלאה צענין השצחו למלכותו ולזאת הסבה צעינה שלח לצקש צדברי שלום ואהבה ואחיה מהיומר קרובים אליו שיצמדלו צהשצחו כדי שלא יראו שיהיה צלצו עליהם על אשר מרדו צו ומשחו אצלום עליהם למלך ושלח להם כי דבר כל ישראל צא להשיצ אל המלך כדי שימהרו להשיצו צאופן שלא יקדמו להם ישראל כי זה יהיה צשת להם ולזאת הסבה גם כן שלח לעמש' גם כן צוה האופן ונצבע לו שיעשהו שר צצא תחת יואב והנה רצה המלך שיסכימו זה זקני יהודה כי לא ידע מה ילד יום כי אולם יקים לו הש"י שטן אחד כי צמעטן סבה יתרו ישראל להמליכו

יִתְכַן שְׂיִתֵּר מִפְּנֵי פְקוּחַ נֶפֶשׁ, כִּי הָאֲכִילָה הִיא בְּעֶצְמוּתָהּ מְסִירָה הַסְּפָנָה שְׂתֵהִי מִהֲרָעֵב, וְאוֹלָם הַטְּמְאָה אֵין רְאוּי שְׂתִדְחָה מִפְּנֵי זֶה, אַחַר שְׂאִינָה בְּעֶצְמוּתָהּ סִבָּה לְהִסִּיר הַסְּפָנָה. עַד כָּאן. וְהֵנָּה הַפְּרִיז עַל הַמְּדָה בְּמָה שְׂכַתֵּב שֶׁהַטְּמְאָה אֵין רְאוּי שְׂתִדְחָה מִפְּנֵי הַסְּפָנָה, וְדָבָר זֶה יִשְׁתַּקֵּעַ וְלֹא יֵאָמֵר, שְׂלֹא מְצִינוּ שׁוּם אֲסוּר שְׂאִינוּ נִדְחָה מִפְּנֵי פְקוּחַ נֶפֶשׁ, כִּי אִם עֲבוּדָה וְנָה וְגִלּוּי עֲרִיזוֹת וְשְׂפִיכוֹת דָּמִים, אֲבָל שְׂאָר כָּל הָאֲסוּרִים בְּכֻלָּם נִדְחִים מִפְּנֵי פְקוּחַ נֶפֶשׁ. וְאֵלּוּ הֵם דְּבָרִים פְּשׁוּטִים.

וְדַע, דְּבִפְרָק הַכּוּנָס (נ"ק ס ע"ג) אָמְרִינוּ: "וַיִּתְּאֶיְהוָה דָּוִד וַיֹּאמֶר מִי יִשְׁקֵנִי מִיָּם מִבּוֹר בַּיִת לַחֵם אֲשֶׁר בַּשָּׁעַר. וַיִּבְקְעוּ שְׁלֹשֶׁת הַגְּבָרִים בְּמַחְנָה פְּלִשְׁתִּים וַיִּשְׁאַבוּ מִיָּם מִבּוֹר בַּיִת לַחֵם אֲשֶׁר בַּשָּׁעַר" (ט"ז כג, טו-טז). מֵאֵי קָא מִבְּעֵיָא לֵה? אָמַר רַבָּא אָמַר רַב נַחֲמָן: טְמוֹן בְּאֵשׁ קָא מִבְּעֵיָא לֵה, אֵי כְּרַבִּי יְהוּדָה אֵי כְּרַבָּנָן. וּפְרַשׁ רַש"י: טְמוֹן בְּאֵשׁ קָא מִבְּעֵיָא לֵה – מַעֲשֵׂה בָּא לְפָנָיו בְּמַחְנָה, שְׂשָׂרְפוּ אַנְשֵׁיו גְּדִישׁ שֶׁל יִשְׂרָאֵל, וְנִצְרָף לְשֵׁאל הַלְכָה, אִם חֵיבִים לְשֵׁלֵם כָּלִים הַטְּמוּנִים בְּתוֹכָהּ כְּרַבִּי יְהוּדָה, אוֹ פְטוּרִים כְּרַבָּנָן. רַב הוּנָא אָמַר: גְּדִישִׁים דְּשַׁעוּרִים דִּישְׂרָאֵל הוּוּ, דִּהוּוּ מִטְּמְרֵי פְּלִשְׁתִּים בְּהוּ, וְקָא מִבְּעֵיָא לֵה: מַהוּ לְהַצִּיל עֲצָמוֹ בְּמִמּוֹן חֲבָרוֹ? שְׁלַחוּ לֵה: אֲסוּר לְהַצִּיל עֲצָמוֹ בְּמִמּוֹן חֲבָרוֹ וְכוּ'. וְכַתְּבוּ הַתּוֹסְפוֹת: מַהוּ לְהַצִּיל עֲצָמוֹ בְּמִמּוֹן חֲבָרוֹ – אֲבַעֲיָא לֵה, אִם חֵיב לְשֵׁלֵם כְּשֶׁהַצִּיל עֲצָמוֹ מִפְּנֵי פְקוּחַ נֶפֶשׁ. עַד כָּאן. כְּנֻנַת דְּבָרֵיהֶם, דְּוִדָּאֵי לֹא נִסְתַּפַּק דָּוִד אִם מִתֵּר לְהַצִּיל עֲצָמוֹ בְּמִמּוֹן חֲבָרוֹ בְּמִקּוּם סְפָנָה, דְּאֵין לֵךְ דְּבָר שְׁעוּמַד בְּפָנֵי פְקוּחַ נֶפֶשׁ, וְאֵיךְ יִתְכַן שְׂיִשִּׁיבוּ לוֹ הַסְּנֵהֲדָרִין דְּאֲסוּר לְהַצִּיל עֲצָמוֹ בְּמִמּוֹן חֲבָרוֹ? אֲלֵא דְמַה שְׁנִסְתַּפַּק דָּוִד הוּא: דְּנֵהִי דְמִתֵּר לְהַצִּיל עֲצָמוֹ, מִכָּל מְקוּם חֵיב לְשֵׁלֵם; אוֹ דְלִמָּא פְטוּר, כִּיּוֹן דְּבִרְשׁוֹת קָא עֲבַד? וְהִשִּׁיבוּ לוֹ דְּחֵיב לְשֵׁלֵם. וְכֵן כְּתַב הַרְא"שׁ, יַעֲיֵן שָׁם. וּלְפִי זֶה, מֵאֵי דְאָמְרִינוּ בְּגִמְרָא: בְּשֵׁלֵמָא לְמָאן דְּאָמַר לְמַקְלֵי, הֵינּוּ דְכַתִּיב (ט"ז ע"ג): "וַיִּתְּיַצֵּב בְּתוֹךְ הַחֲלָקָה וַיִּצְיִלְהֶם" וְכוּ', הַכְּנֻנָה הִיא שְׂחֵיב אוֹתָם לְשֵׁלֵם דְּמֵי הַעֲדָשִׁים וְהַשַּׁעוּרִים. אֵיךְ רַש"י וְ"ל כְּתַב: וַיִּצְיִלְהֶם" – שְׂלֹא יִשְׂרְפוּהָ, הוּאֵיל וְאֲסוּר לְהַצִּיל עֲצָמוֹ בְּמִמּוֹן חֲבָרוֹ. עַד כָּאן. מִשְׁמַע דְּסְבִירָא לֵה, דְּמַה שְׁנִסְתַּפַּק דָּוִד הוּא אִם מִתֵּר לְהַצִּיל עֲצָמוֹ בְּמִמּוֹן חֲבָרוֹ. וְהַדְּבָר הוּא תְּמַה בְּעֵינֵי, דְּאֵיךְ יִתְכַן דְּבִמְקוּם פְקוּחַ נֶפֶשׁ אֲסוּר לְהַצִּיל עֲצָמוֹ בְּמִמּוֹן חֲבָרוֹ?

גַּם מַה שְׂכַתֵּב הַרְלִיב"ג בְּסוּף דְּבָרָיו: וְלִזְאֵת הַסְּפָה בְּעֶצְמָה יִתֵּר לְכַבוֹת אֶת הַנֵּר וְלֹא יִתֵּר לְטַלְטַל אֶת הַנֵּר, כְּמוֹ שְׂבִאֲרָנוּ בְּמִקּוּמוֹ. עַד כָּאן. דְּבָר זֶה לֹא נִתְבָּאָר וְלֹא יִתְבָּאָר. וְאִם כֵּן עַל אוֹתָהּ שְׂשִׁינוּ בְּפָרָק שְׁנֵי דְשִׁבְתָּ (כ"ט ע"ג): הַמְּכַבֵּה אֶת הַנֵּר מִפְּנֵי שֶׁהוּא מְתַיָּרָא מִפְּנֵי גוֹיִם, מִפְּנֵי לְסֻטִּים, מִפְּנֵי רוּחַ רָעָה, מִפְּנֵי הַחוֹלָה שְׂיִישֵׁן – פְטוּר. אוֹקְמוּהָ בְּגִמְרָא (ל ע"ג) בְּחוֹלָה שְׂיִישִׁבוּ סְפָנָה, וּבְדִין הוּא דְלִתְנֵי מִתֵּר, אֲלֵא מִשׁוּם דְּבַעֲי לְמִתְנֵי סִפָּא חֵיב, תְּנָא רִישָׁא פְטוּר. וְעַל זֶה הַקְּשָׁה לוֹ, דְּאֵמַאי הִתִּירוּ לְכַבוֹת?

דס"ל כאינך תירוצי שכתבו התוס' א"נ י"ל דהכא כיון שעושיין מעשה בחתימתן ה"ל כנשא ונתן ביד דמודים הפוסקים הנ"ל שמחוייבים לשלם גם י"ל דנהי דהראה על ממון חבירו פטור ככה"ג הכא גרע טפי דעוברים בחתימתן על לאו דלא תענה דאסור לעבור על לאו שבתורה משום אונס ממון^ו:

תו קשה דלכאורה משמע דרמי בר חמא אמר לדינא דבאנוסי^ז מחמ' נפשי^ח הרי אלו נאמנים הא איתא שם סי' שפ"ח ס"ד בטוש"ע לדעת הרי"ף והרמב"ם דבאונס מחמת נפשות אף דמותר להציל עצמו מ"מ חייב לשלם כמו בנרדף ששבר כלים א"כ לפי מאי דאמר בקדושין דף מ"ג ע"ב דלבתר דתיקון רבנן שבועת היסת נוגעין בעדותן הן משום שיצטרכו לישבע שבועת היסת א"כ ה"נ אם לא יעידו שהיו אנוסים מחמת נפשות ויצטרך הלוה לשלם יתחייבו שבועת היסת נגד הלוה שטוען שחתמו בשקר אפילו אם הוא אומר שהיו אנוסים מחמת נפשות אפילו הכא צריכין לשלם^ט ואם כן נוגעין בעדותן הן. ונראה לפי עניות דעתי דלא דמי להא דקדושין דהתם שפיר קאמר דנוגעין בעדותן דאי אמרי אהדרינהו ללוה יצטרכו לישבע נגדו בשקר מה שאין כן הכא לא שייך לומר דלא היו אנוסים והם נוגעין בעדותן דאם יאמרו שלא היו אנוסים יצטרכו לישבע^י דמה בכך הא שבועת אמת הוא^י ובאמת לא הבנתי דעת הטור וש"ע סימן קכ"א ס"ו שכתבו ואם התובע מודה שהוא כתב ידו אלא שאומר לשליח איני מאמינך שנאנסו ואיני מאמין ללוה שנתנן לשליח הרי זה מחרים על הלוה שנתן וכו' והסמ"ע שם נתן טעם על שאין צריך שבועה ע"ש וקש' לענ"ד דלמה יצטרך חרם כלל ולמה לא יהיה השליח נאמן שנתן לו במיגו דלא נתן לו אף שיצטרך השליח שבועה הא אם לא נתן לו שבועת אמת הוא ולמה מחרים על הלוה. ומן הש"ס אין ראייה אלא היכא שיצטרכו לישבע לשקר וצ"ע. ולדעת הטור וש"ע דאפי' בשבועת אמת לא אמרי' מיגו צ"ל דהכא אף שעושה מעשה בחתימתן לא הוי כנשא ונתן ביד ובזה לכ"ע פטורי' באנוסים מחמת נפשות. ודוק: **בגמרא אלא טעמא דר"מ כדרב הונא וכו'.** הקשה בספר פני יהושע לפירש"י דמיירי שטוען הלוה פרוע ונאמן במיגו דמזויף. א"כ לפמ"ש התוס' לעיל דבשנים לא אמרינן מיגו אלא דאמרינן לגבי כ"א מיגו דאי בעי שתק ולא יהיה על הקיום רק עד אחד ואמאי הא כיון שאינו נאמן אלא במיגו דמזויף סגי בקיום עד א' דתו לא הוי מיגו משום שיצטרך לישבע נגד העד וה"ל מחוייב שבועה ואינו יכול לישבע משלם. ולענ"ד נראה למ"ש הר"ן הטעם דלא אמרינן בשני עדים מיגו אלא דאי בעי שתק משום דיש לומר שכבר הוסכם ביניהם בשקר זה ואם יאמר בשעת הגדה שקר אחר שמא לא יסכים עמו חבירו בשקר זה א"כ שפיר יש לכל א' מיגו דאי בעי שתק ואז יאומן השני שהיו אנוסים במיגו דאי

שם בס"ד. ואפי' לפירש"י אין כ"כ קושיא כיון דבאמת קי"ל כרבנן דר"מ. וק"ל:

תוס' ד"ה דאמר מר וכו' דרבא גופי' וכו'. לולי דבריהם ז"ל נלפענ"ד דודאי רב חסדא לא טעה בהא שיהי' מחוייבים למסור נפש בשביל עדות שקר יותר מכל לא תעשה שבתורה. ונראה לפי מאי דאיתא בח"מ סי' שפ"ח ס"ג וסי' רצ"ב ס"ח דיש לחלק בין כשהאנס בא תחלה על ממון חבירו. ובין כשהוא בא להציל עצמו בממון חבירו ס"ל לרב חסדא בהא אם ירצה הגזלן להרוג אותו והוא בא לפטור עצמו בחתימת שקר על חבירו דאין יכול להציל עצמו בממון חבירו וס"ל דאסור לגזול או להפסיד ממון חבירו לרפאות את עצמו והיינו דקאמר עדים שאמר להן חתמו שקר ואל תהרוגו מכואר הלשון שבא להרוג אותם רק שאמר להם חתמו שקר ותנצלו מהריגה מדלא קאמר חתמו שקר ואם לאו תהרוגו והיינו דהשיב רבא דאכתי ה"ל פקוח נפש להציל עצמן ורשאי לעשות כן ובאמת קי"ל בנרדף שמותר לשבר כלים בדרך רק שמחוייב לשלם עיין שם בס"י שפ"ח ולא משוי נפשי' רשיעי. ובזה יש לתרץ קושיות התו' על רבא דמה דס"ל דאפילו בע"ז אינו מחוייב למסור בצנעה היינו כשהכפי' על הע"ז משא"כ כשבא להציל עצמו בע"ז בודאי אסור להתרפאות אפילו בעצי אשירה ובזה מתורץ נמי קושיות התו' בפ' ר' ישמעאל שם דאין פליג רבא ארשב"י דבכל עבירות אם אמר לו לאדם עבור וכו' חוץ מע"ז דהתם שאני שבא על ההריגה ואמר לו עבור ואל תהרוג ובזה מודה רבא כנלפענ"ד*. ודוק:

ולכאורה קשה לי לדעת הרמב"ן ורשב"א ושאר הפוסקים בס"י שפ"ח ס"ב דס"ל באונס ממון היכא שבא הגזלן על ממון חבירו ובאם לאו יקח את שלו והראה על ממון חבירו פטור. א"כ לכאורה הוי מצי לאוקמי מתני' באונס ממון ככה"ג דלא משוי נפשי' רשיעי ואפילו נימא דמיירי שאומרי' שבא הגזלן עליהן והצילו עצמן במה שחתמו לו שקר רבזה משוי נפשי' רשיעי משא"כ מחמת נפשות מותר אף בזה שהצילו את נפשם בחתימתן כנ"ל אכתי קשה לרמב"ם לפי מה שהקשו התו' לעיל בד"ה מחמת נפשות וכו' להימנו במיגו דאמרו אנוסים היינו מחמת נפשות וכו' וי"ל דאונס מחמת נפשות לא שכיח וכו'. ואי נימא דאם טוענים שבא הגזלן בתחלה על חתימתן לא משוי נפשי' רשיעי אפי' באונס ממון א"כ אפילו אומרים שבא הגזלן עליהן והצילו עצמן בחתימתן להימנו שבא הגזלן על חתימתן תחלה דודאי זה שכיח כמו זה וכן במה שתירצו התוס' בד"ה ואין אדם וכו' ועוד דאין לנו לומר מעצמינו דאנוסים היו מחמת נפשות לא שכיח וכו'. ואי ס"ד דבאונס ממון כהאי גוונא לא משוי נפשי' רשיעי נימא פלגינן דיבורא שאנוסי' היו מחמת שבא הגזלן תחלה על חתימתן וצ"ל

* עיין מנ"ח (מצוה רצ"ה).

הגהות ברוך טעם: טו) נ.ב. יעוין ביש"ש ב"ק פ"י דף מ"ז שמסיק בדין זה גבי עדים שפטורים לכ"ע, דלא דמי לנשא ונתן ביד ממון לחבירו.

הגהות ברוך טעם: טז) נ.ב. לא מצינו שיהא ביד הבע"ד לחייב שבועה לעדים המעידים עליו שלא העידו שקר נגדו.

שאלות בנין ציון ותשובות עג

גרמ'א וא"כ המת דלת נחתיב מידי למה יתנוול הרי לא דמי ללקוחות רק לירושה וגם הרא"ה שהביא המחיר מחולק לאמריקן וכו' ונשם אבד נשמה דהאי נינוולי מלכד מה שהשיב כנר נכ"ז על זה בלא"ה לענ"ד אין רא"י משם דהנה בכל עיני התורה אם יארע התנגדות בין ב' מנות אמריקן שב ואל תעשה עדיף ולכן צריך ילפותא דעשה דוחה ל"ה דחסברא הוי אמריקן מוטב ידחה העשה בשב ואל תעשה ואל ידחה הל"ה נקום ועשה ולעגין ע' ול"ה ולקנת שטות גם לעגין ל"ה שיש זה כרה דלית לן ילפותא דלידחי מפני ע' נאמת אמריקן דידחה העשה מפניהם נשוא"ת ועל כן גם מאן אם ימלא התנגדות בין מנות פקוח נפש וזין מנ"ו שלא לנוול המת חסברא אמריקן שו"ת עדיף ולא ינוול אצל התם דמותה התורה להרוג הרגולת רק דהספק הוא אם בלא נדיקת הגרמ'א או אחר שינדק קאמר שפיר דמשום אבד נשמה דהאי נינוולי דהוי הגריקה היא לא לנד להגיל הגרמ'א אלא להגיל גם ה"ב' והעדים שלא יעברו על עון ריחיה שלא כדון נקום ועשה שאם הגרמ'א טרפה ה' מיתה הרגולת נחשבה כרמיחה ואפיר אמריקן שיש סברא דמוטב לעבור נקום ועשה על עון נינוול המת מלעבור נקום ועשה על ספק ריחיה ולכן נקט שם הלשון משום איבוד נשמה דהאי ולא נקט הלשון משום פקוח נפש דלא משום פקוח נפש שיעבור עליו נשוא"ת אמריקן עלי' אלא משום אבד נשמה נקום ועשה וא"כ נדון האללה דאין על הגד של פקוח נפש רק שו"ת מסברא נאמר תחתיה משום פקוח נפש בשב ואל תעשה ואל ידחה היסור נינוול המת נקום ועשה.

דמי ללקוחות רק לירושה וגם הרא"ה שהביא המחיר מחולק לאמריקן וכו' ונשם אבד נשמה דהאי נינוולי מלכד מה שהשיב כנר נכ"ז על זה בלא"ה לענ"ד אין רא"י משם דהנה בכל עיני התורה אם יארע התנגדות בין ב' מנות אמריקן שב ואל תעשה עדיף ולכן צריך ילפותא דעשה דוחה ל"ה דחסברא הוי אמריקן מוטב ידחה העשה בשב ואל תעשה ואל ידחה הל"ה נקום ועשה ולעגין ע' ול"ה ולקנת שטות גם לעגין ל"ה שיש זה כרה דלית לן ילפותא דלידחי מפני ע' נאמת אמריקן דידחה העשה מפניהם נשוא"ת ועל כן גם מאן אם ימלא התנגדות בין מנות פקוח נפש וזין מנ"ו שלא לנוול המת חסברא אמריקן שו"ת עדיף ולא ינוול אצל התם דמותה התורה להרוג הרגולת רק דהספק הוא אם בלא נדיקת הגרמ'א או אחר שינדק קאמר שפיר דמשום אבד נשמה דהאי נינוולי דהוי הגריקה היא לא לנד להגיל הגרמ'א אלא להגיל גם ה"ב' והעדים שלא יעברו על עון ריחיה שלא כדון נקום ועשה שאם הגרמ'א טרפה ה' מיתה הרגולת נחשבה כרמיחה ואפיר אמריקן שיש סברא דמוטב לעבור נקום ועשה על עון נינוול המת מלעבור נקום ועשה על ספק ריחיה ולכן נקט שם הלשון משום איבוד נשמה דהאי ולא נקט הלשון משום פקוח נפש דלא משום פקוח נפש שיעבור עליו נשוא"ת אמריקן עלי' אלא משום אבד נשמה נקום ועשה וא"כ נדון האללה דאין על הגד של פקוח נפש רק שו"ת מסברא נאמר תחתיה משום פקוח נפש בשב ואל תעשה ואל ידחה היסור נינוול המת נקום ועשה.

רק דעריין יש לחון בזה שהרי כלל גדול נחורה דאין לך דבר עומד בפני פקוח נפש ואין חילוק בין ודאי לספק פ"ג אצל נלענ"ד דגם מטעם זה אין להחיר כאן דכנר הוכחתי נמ"א (סי' קס"ו) שדעה רס"י ע"פ גמרא דנ"ק (דף ס"ו) דאמריקן שם שאבד להגיל עגמו בממון חזירו שאבד לאדם לגזול ממון חזירו למטן הגיל עגמו ממיחה ונגד דעה החוספ' והרא"ה שפירשו הסוגיא שם דוקא לענין דצריך לשלם אצל לא שיהי' אסור לכתחלה להגיל והנה לדעה דר"י כיון שאבד להגיל עגמו בממון חזירו כש"כ דאסור להגיל עגמו בקלון חזירו דכבודו חזיר לו וממונו כדאמריקן נכ"ק פ' החובל בהאשה שאלה לפני ר"ע ע"ש וא"כ הדין נאמר דמשום פ"ג דהחולה יהי' מותר לבנות ולגמול המת דמסתמא לא מוחל על בזונו דער כאן לא פליגי הנאי בשקלים (פ"ב) רק אי מחיל אינש זילוחי' לגבי יורשים ומשמע דלגבי אחר מסתמא

סימן קעא

ב"ה אלטאנא, יום ה' כ"ז אדר תר"צ לפ"ק.

להרה"ג וכו' מה נוסה שיק נ"י הגאב"ד דק"ק יערנן יע"א.

בן המה ולנחח בני מייעו כאשר צריך לעשות מי שרואה ללמוד ענין החולי זה ודאי נינוול יקרא:

ב) כבר כתבתי נחשבותי ה"ל דמסתמא אדם מוחל זילוחא לגבי יורשים כח"ק פ"ק דשקלים ומעב"ת ל"י כתב על זה דלא ידע מה אענה לש"ס ב"ב (דף ק"ד) דמשם הוכיח הגב"י דאין אדם מוחל נינוול משום הנחת יורשים וממתיא אני הגלתי רא"י ממה שפסקין בטוש"ע י"ד (סי' אל"ו) בפ"י דאדם מוחל זילוחי' לגבי יורשים והוא היבט מראית הגב"י מוגמרא דב"ב ואדרבה אשאל מה יענה מעב"ת ל"י לסתירה זו אכן לו מר נ"י שם עיניו על מה שכתבתי גם ה' יודע מה אענה על ראיה הש"ס דב"ב כי כבר עיניו שם כמה שהנחתי דברי רש"י בסנהדרין (דף מ"ח) שכתב דה"ק סבר דמחיים אחלי' לזילוחא ויחא ל"י שיחזרה לאחר מיתהו להנח

בן המה ולנחח בני מייעו כאשר צריך לעשות מי שרואה ללמוד ענין החולי זה ודאי נינוול יקרא:

ב) כבר כתבתי נחשבותי ה"ל דמסתמא אדם מוחל זילוחא לגבי יורשים כח"ק פ"ק דשקלים ומעב"ת ל"י כתב על זה דלא ידע מה אענה לש"ס ב"ב (דף ק"ד) דמשם הוכיח הגב"י דאין אדם מוחל נינוול משום הנחת יורשים וממתיא אני הגלתי רא"י ממה שפסקין בטוש"ע י"ד (סי' אל"ו) בפ"י דאדם מוחל זילוחי' לגבי יורשים והוא היבט מראית הגב"י מוגמרא דב"ב ואדרבה אשאל מה יענה מעב"ת ל"י לסתירה זו אכן לו מר נ"י שם עיניו על מה שכתבתי גם ה' יודע מה אענה על ראיה הש"ס דב"ב כי כבר עיניו שם כמה שהנחתי דברי רש"י בסנהדרין (דף מ"ח) שכתב דה"ק סבר דמחיים אחלי' לזילוחא ויחא ל"י שיחזרה לאחר מיתהו להנח

סעב"ת ל"י השיב על מה שכתבתי לאסור לטול המת לצורך פקוח נפש והביא ראיות שעל פיהם לפי דעתו מנואר ומוכרח דנמקום פקוח נפש שרי נינוול המת ולענ"ד לא מנואר ולא מוכרח ואשיב על ראיותיו: מה שהביא רא"י ממה דאמריקן ערכין (דף ז') בישיבה על המשבר ומחה מניחין סבין וקורעין בטנה כדי להגיל הולד הרי ומשום הללה עובר מותר לנטול המת לפענ"ד ג' תשובה בדבר: א) נינוול המת לא יקרא רק מה שמקצן ומחעב המת בעיני רואיו ובפרט מה שנקרא נינוול גם גבי החי אצל להוציא העובר ע"י חתיכה בטנה מאן לימא לן דזה נינוול יקרא אחרי שידוע שע"פ דרכי הרפואה גם בחי' לפעמים נעשה כן והרבה פעמים מלאנו בדברי רמ"ל יונא דופן הרי שהי' יודע דרך רפואה זו אללם ואין זה נינוול משא"כ לפתוח

שאלות בנין ציון ותשובות

לטעם דר' ע. מכ"מ מהיכי יהי נעשה פלוגתא חדשה בין טעם דר' ע. לשאר הטעמים או שנאמר גם אם ילפינן מוחי בהם ולא שימות בהם הרי עס כתוב ונשית' את כל חקותי ואת כל משפטי וצוה לא החיר הקב"ה שלא למות רק מה שנוגע אליו דהיינו חקותיו ומשפטיו אבל לא מה שהוא לאחרים ולהיות גם רע לנריות למען הציל עצמו ממיחה או שנאמר אחר דילפינן שע"ז עומד בפני פ"נ מואהבת את ה' אלקיך וגו' בכל נפשך כדאמרינן בסנהדרין (דף ע"ד) ואמרינן שם יש לך אדם שמוטו חביב עליו מוטו לכך נאמר בכל מאורך ולכן כמו דילפינן עס דשפיכות דמים עומד בפני פ"נ ה"ה ג"כ גזל כיון דיש אדם שמוטו חביב עליו מוטו ולכל הטעמים האלה גם בחיוב חזירו עומד בפני פ"נ:

אכן מעב"ה נ"י רצה לומר דגם להציל עצמו במזמן חזירו מותר ומה דאמרינן בב"ק אסור הפי' דאסור לסבב ולעמוד עצמו במקום שיגרם על עצמו סכנה ויהי' צריך להציל עצמו במזמן חזירו ואני חמה איך יעלה על הדעת לומר כן וכי מותר לעמוד בנקום סכנה אפילו אין צריך להציל עצמו במזמן חזירו הרי עוזר בנשמוך נפשך מאד ולכן אינו אומר שכל מי שמפרש דברי רש"י שדעתו שמותר להציל עצמו במזמן חזירו הוא יולא מגדר האמה וכמו שהוכחתי ג"כ מדברי רש"י באבות (פ"ה) שכ' שאסור להציל עצמו באברי המערכה והיינו שלא גרע מזון גבו' ממזון הדיוט ודאי לשון אסור להציל עצמו במזמן חזירו אי אפשר לפרש אלא או כפי' רש"י דאסור להציל כלל או כיו שפירשו התוספ' והרא"ש והטור שאסור להציל עצמו במזמן חזירו. אם לא על דעה לשלם לבסוף אבל בנדון זה שצא לגזול כבוד המה שאי אפשר שיגלם לו לכל השיטות אסור להציל עצמו בשל חזירו כיון שידוע ודאי בשעת הגלגה שאי אפשר להשיב:

עוד רצה מעב"ה נ"י להוכיח דכיוול המה נדחה מפני פ"נ דאל"כ יילק בק"ו דקבורת מות מנו' דוחה שבה ולא אחרך בהשבות שיש לי להשיב על זה דלענ"ד מעיקרא דדיבת ליחא ואין דמיונו עולה יפה שמרמה איסור כיוול המה לקבורת מה מזה ח"א דלא משום כבוד המה נאמר דאסור לנוולו אלא משום איסור גזל דאסור לגזול כבודו דעדיף ממזון החי אבל מי שאינו קובר מת מנו' אינו נחל ממנו אלא שלא חש לכבודו וכבוד המה ודאי לא דוחה פ"נ דכי יעלה על הדעת מי שצא לידו קבורת מ"מ והגלגה החי מסכנה דעדיף לקבור את המה מלהציל את החי ואני לא אמרתי אלא שאסור לגזול מן המה את כבודו ולכנותו כדי להציל בו את החי ואם הגאונים צעל נצ"י ובעל החם סופר ז"ל לא פסקו כן אינו אומר אלו שמעו הגאונים ז"ל את טענותי וחלקו עלי ודאי הייתי מטבל דיעתי מפני דעתם אבל אחר שהם לא נחתו לעיקר ראייתו ומה דאמרינן אסור להציל עצמו במזמן חזירו כאשר כבר הזכרתי (סי' קס"ז) שלא ראייתו לאחד מן הפוסקים שצ"ח ענין זה שיש עוד דבר חק מנ' דברים שעומד בפני פקוח נפש לא כסנתי אחר והנותר יבחר ככלענ"ד

הקטן יעקב.

סימן קעב.

ב"ה אלטאנא, יום ו' ד' השרי תרי"ג לפ"ק.

יהרג ואל יעבור ה"ה בהלכות פנים אלא שסם כחנתי שמה אין ראי' ראי' גם בחיוב המועדות דאמרינן במכות (דף כ"ג) דהוי כעבוד ע"ז לא יעמוד בפני פ"נ אלא ודאי דלשון כחילו שדברו בו ר"ל הרבה פעמים אינו שו' בכל אלא במקלה ולכן אין ללמוד מזה גם להלכות פנים במקום פ"נ: אכן מטעם אחר יש לדון בהלכות פני חזירו ברבים אינה מותרת במקום פקוח נפש שהרי אמרינן בנדרות (דף מ"ג) ושאר

להנחת יורשים עכ"ל והיינו משום דלא שייך מחילה לאחר מיחה וא"כ לא נאמר דאדם מוחל זילוחא לגבי יורשים אלא בדבר שעלה על דעתו מחיים שיצא לידו כן ומוחל זילוחי' כגון דהך דשקלים שקבצו מועות לעני והותיר דזוכר שאפשר שימות ולא ינטרף ומוחל לגבי יורשים מה שאין כן בהך דנ"ב שם דאיך שייך דעלה על דעתו מחיים שינטרפו לפתוח קברו ולנוולו משום הנחת יורשים וא"כ לא אפשר שמחל מחיים ואין מחילה לאחר מיחה ולפ"ז ביוצאת על המשבר בסכנת מות בהקשותה בלתיחה ממתמא עולה על דעתה שאם חמות יפתחו בטנה להציל לולד בפרט שזה ידוע דדיני רפואה כנ"ל וא"כ שייך נזה כמו בהך דשקלים דמסתמא מוחלת מחיים זילוחא לגבי יורשים ומה גם אצל פרי בטנה אשר נפשה קשורה בנפשו וכי יש דמיון לזה שנאמר דאדם מוחל זילוחי' גם לגבי אחר בנקום שלא עלה על דעתו מחיים שיצא לידו כן:

ג) אפילו נאמר דלהויחא הולד ע"י פתיחת בטנה כיוול מקרי ושאינה מוחלת על ציונה עם כל זה אין ראי' משם דלפי מה שכתבו התוספ' בנדה (דף מ"ד) חף דבישבת על המשבר ומקשה לילד מותר להרוג הולד להצילה מכ"מ היבא דמותה האם מי שהורג הולד חייב דבמוגה בקופסא דמי וכ"כ ג"כ הרמב"ן הביאו המג"א (סי' ע"ג) כיון שמחה האם נחשב הולד כחי ודלה בעולה בפניו ע"ש וכיון דאמרינן בנ"ב דאפילו משום חזי דלקוחות שנתנו יסלים לטעון שיטול כש"כ שנאמר דמי שהופם את החי בקופסא ומועל דלה בפניו שיתנוול כדי להציל את החי מיה שאין כן לנוול את המה בשביל פקוח נפש של אחר שאין לו חביעה על המה: **ודגה** על ראייתו ודגול עומד בפני פקוח נפש ה"ה ג"כ בזיון חזירו השיב מר נ"י דשאני גזל דאמרינן בב"ק

כל הנחל חזירו שו' פרוטה כאלו נוטל את נפשו והוי כמו שפיכת דמים מה שאין כן בזיון חזירו ולא ידעתי אם פשיטא מזה למעב"ה נ"י דהוי גזל כמו שפיכת דמים למה לא דן ג"כ דהוי זיון כמו שפיכת דמים דהרי אמרינן ג"כ ב"מ (דף כ"ה) כל המלנין פני חזירו ברבים כאלו שופך דמים דאזיל סומקא ואתי חזורא ולא זו בלבד אלא דלפי טעם זה נאמר ג"כ דחלול מועדות עומד בפני פקוח נפש שהרי אמרינן מכות (דף כ"ג) כל המוצה את המועדות כאילו עובד ע"ז והרי ע"ז עומד בפני פ"נ אכן על כיוצא בזה כבר אמר הרב ר' יונתן ז"ל אם אמרתי אספרה כמו הגה דר' בנין בנדה"ה אס נפרש כל כמו שאמר רז"ל בדרך היקש כל הכועס כאלו עובד ע"ז כל המספר לשה"ר כאלו כפר בעיקר וכדומה ח"ו יהיו רוב ישראל עע"ז וכופרים אלא ודאי כל כאלו שאמרו רז"ל אינו רק שבענין א' דומה לזה אבל לא שנאמר שהיקש הוא לדון שמה שטובג בזה טובג בזה ולכן לענ"ד אין לנו טעם לומר בגזל שעומד בפני פ"נ אלא או הטעם שכתנתי (סי' קס"ז) שהרי ר"ע למד פ"נ שדוחה ל"ה מעבודה שדוחה שנת וראינו גזל שחומר משנה שהרי עבודה דוחה שנת ואינו דוחה גזל ואף שזה לא שייך רק

כבר הערתי על ענין גזל במקום פקוח נפש וכתנתי שיש פלוגתת ראשונים בזה ועתה צאחי לחקור עוד בענין קרוב לזה אם מותר להציל עצמו ממיחה ע"י שמיש לחזירו:

ודגה (בסימן הקודם) כבר הערתי לפי מה דאמרינן ב"מ (דף כ"ה) כל המלנין פני חזירו ברבים כאלו שופך דמים א"כ שו' הלכות פני חזירו לרציחה וכמו שברציחה

וישמעו אליו בני ישראל, כלומר לפי שנתקיימו שני דברים הללו, (א) שסמך משה ידיו עליו, (ב) ששמעו אליו בני ישראל וקבלוהו למנהיג — אז זכה שנתמלא רוח חכמה.

וביחוד רב יוסף כד יתיב ברישא ונתמנה ראש הישיבה עמד על זה כי שינוי השם כשינוי מעשה דמי, השינוי משם פרטי לשם צבורי הסיב שינו עצמי כמבואר בויקרא רבא ס"פ כ"ו הא למדת שאפילו היה קצר ונתמנה מלך נעשה ארוך כו', כל כך למה, בשעה שנמשח בשמן המשתה כו', וזו שהמליצו בפסיקתא פסיי כבוד זה מלכות ומרים ראשי זה שמן המשתה, הרי שאחרי שנמשח נתעלה ואשתני גופא, ומשיחה היא כל מינוי לשררה כאשר נקטו במכילתא ס"פ בשלח עה"פ ושיים באזני יהושע באותו יום נמשח יהושע, והנה משיחה בפועל הרי היא רק במלך וכהו גדול, אך הכוונה בזה שנתמנה לשררה כלה"כ (שמות כ"ט כ"ט) לך בתתים למשחה עיין רש"י שם, וכן מצינו בלה"כ (מ"א י"ט טו—טז) ומשחת את חזאל למלך על ארם ואת יהוא בן נמשי חמשח למלך על ישראל ואת אלישע בן שפט חמשח לגביא תחתיו, בעוד שאין מושחין מלכי ישראל (עיין הוריות י"א ב) ומה גם מלך ארם שלא נמשח גם באפרסמא דכיא, וע"כ שהכוונה חמשח היינו תמנה.

וזוהו שנקטו חכמים מהתנאים המכשירים את האדם מישראל להשראת השכינה היא היותו בעל קומה עיין שבת צ"ב ב, ואמרו שהקב"ה משתבה בבעלי קומה בכורות מ"ה ב [ועיין רש"י תענית ט"ז א אנושי צורה], ולכאורה הן הנה סגולות התלויות בטבע הולדתו ומה עדיפותיה דאריכא (עמש"כ בס' נפש חיה או"ת סי' תרמ"ה סע' ג), ולהאמור שפיר מובן שאם המשרה הולמתו אשתני גופיה כמאמר הכתוב (תהלים פ"ט כ') הרימותי בחור מעם גו' בשמן קדשי משחתיו, ובילקוט תהלים פמ"ה שמן ששון מחברירך, שמכיון ששמן המשחה היה יורד עליו אם היה קצר היה מאריך, אם היה שחור היה מתלבן, ואם היו פניו רעות היו משחקות, מחברירך שהיה נאה וניכר מכל אחיו שנאמר והכהן הגדול מאחיו, עד שאמר שבוהו רבנן לר' מאיר שארוך בדורו היה כו' (נדה כ"ד סע"ב), ר' טרפון ארוך בדורו היה כו' (במדבר רבה פ"ט) ובזה נבין קללת בלעם שלא יהיו להם מלכים בעלי קומה (סנהדרין ק"ה ב), ותתורץ קושיית התוס' בכתובות מ"ה א אשתני ולא אשתני תנאי הוא דתנן חטאו עד שלא נתמנו הרי הן כהדיוטות כו' שהקשו הא תכא ליכא אלא שינוי דינא והיכי מייתי לאישתני גופי דלעיל כו', ולהאמור הרי שפיר הוי שינוי גופא.

וכעין זה נקטם ביבמות כ"ג א לכו מגיירא גופא אחרניא היא, ובמכות כ"ב א המרביע שור פסולי המוקדשין לוקה שנים כו' דעשאו הכתוב כשינוי גופים, שמבואר בזה כי כאשר האדם מקדיש שורו הוי אשתני גופא דשורו, ואפילו מנהיגו עם מינו הוי כלאים, ראה זבחים ג' ע"א דחולין וקדשים הוי כאינו מינו, ויעוין בתמורה ג' ע"ב מימר בדבורו עביד מעשה, וברש"י שעושה מחולין קדשים, ולכאורה הו' החטא הוא אשר רוצה לעשות מקדשים חולין, ולמה נקט רש"י מה שעושה מחולין קדשים, ולהאמור הודגשה המעשה דאשתני גופא שעושה מחולין קדשים, וראה תוס' שבת נ"ח סע"א סד"ה אע"פ כו' כפה שנתנהו לספר שהור מן המדרס אע"פ שלא עשתה שום שינוי מעשה כיון דע"כ נאסר בהנאה הוי כשינוי מעשה, ר"ל כיון דע"י שהוקדש בקדושת הגוף הוי כשינוי מעשה ע' בס' תמדת ישראל מהגרמ"ד פלאצקי מצוה רט"ז אות ד (וכעין שאמרנו בקדושתין נ"ט רע"ב שאני מחשבה דטומאה דכמעשה דמי), וכמוכן באדם שנתמנה אשתני גופיה דהוי כקטן שנולד כמאה"כ (תהלים ב' ז') בני אתה אני היום ילדתיך, וראה בהגהות מלא הרועים לפסחים קי"ז ב שהביא על אמרם בקדושתין ע"ב רע"ב ביום שמת ר' פלוני גולד ר' פלוני הכוונה ביום שמת ר' פלוני נסמך ר' פלוני, כאמרם עד שלא שקעה שמשו של עלי זרחה שמשו של שמאל היינו שנסמך לנבואה [וינוחו בזה הרבה תמיהות ע"ד הגמ' קדושין שם], וז"ש בירושלמי בכורים פ"ג ה"ג חכם ונשיא שנתמנו הקב"ה מוחל עונותיהם דהוי כקטן שנולד וגוף אחר, ולכן רק כד יתיב רב יוסף ברישא הרגיש כי שינוי

זוטרתא (לקח טוב) פ' תשא ל"ד א: וכתבת על הלוחות את הדברים אשר היו על הלוחות הראשונים אשר שברת, את"ל לרבות למען ייטב לך, לפי שבלוחות הראשונים לא היה כתוב בהן "טוב" עד שנכתב בלוחות האחרונות, לכן נאמר את הדברים.

אבל המרביע שני מינים שבים לוקה, יעוין כבני יששכר אדר מאמר ב דרוש ז דכל הבריות שבים מין אחד הם, ולא נאסרו מין בשאינו מינו, ומהפלא שלא העיר מדהכא, אמנם בתוס' ד"ה המרביע חילקו בין דגי הים לחיות הים, ויתכן שכוונו על כלב הים שבורח ליבשה ע' כלים פ"ז מ"ג לכן יש בו משום כלאים אבל אלו שבים לא נאסרו מבש"מ.

ג"ט ע"ב, אלעזר זעירי הוה פייב מפאני אוכמי כו' כל הענין, ראה בספרי דרכי התלמוד וחדותיו שפתרתי בס"ד חידה נפלאה זו.

הא שמואל זכית דינו קיים כו', אשגרת לשון מיבמות ע"ז א מבית דינו של שמואל הרמתי, ולק' ס"א א.

סי' ע"א, ולא עוד אלא שמתחיל מן הצדיקים כו', כפי ר"י כולא האי נמו לאין דומין כו', המלים, לאין דומין" משוללי הבנה, אמנם במנורת המאור סי' רמ"ב מביא: כולא האי נמי לאקדומי, ונכון.

ע"ב, אע"ג שגזילה משלם רשע הוא, ע' קצות החושן ר"ס שמ"ח ובשור"ת שאילת שמואל מהגר"ש אבגדור סי' מ"א.

סי' ע"א, ע"א, כך מקובלני מבית דינו של שמואל הרמתי כל המוסר עצמו למות על דברי תורה אין אומרים דבר הלכה משמו, במקור חסד ל"ט חסידים סי' תתקע"ז אות ד כתבתי שאם כי זכות היא לאדם שיזכר שמו בבי מררשא הנה גדולה הימנה היא שיזכה שתקבע הלכה כמותו, וז"ש כי מי שממית עצמו על דברי תורה זוכה שיקובלו דבריו כתורה שלימה ויצאת מרשות היחיד, כי כאשר נאמר ר' פלוני אומר כך משמע שהיא אך דעתו הפרטית, אבל אם נאמרה ההכרעה בסתם היא כהלכה פסוקה כדנקטו במד"ר רות פ"ה בענין זה דאין אומרים דברי הלכה משמו אלא עשאה מסכתא וקבעה הלכה לדורות, וכן נהג רבינו הקדוש בערכו המשנה כשנראין לו דבריו של חכם שנה אותם בלשון "וחכמים אומרים" לא היה בזה קפוח זכות האומר אשר לא הוזכר בבי מדרשא כיון שזכות יתירה היא שהוקבעו דבריו סתם עיין רש"י בבא מציעא ל"ג רע"ב דסתם רבי דברי יחידים שראה רבי את דבריהם ושנאן בסתם כדי לקבוע הלכה כו', ועל יסוד זה ערך הרמב"ם ספרו הגדול משנה תורה בחתמו כל הלכה בסתם, וכן מרן הב"י בשלחן ערוך, כיון שנתמנו הדברים כתורה שלימה, ועמש"כ בס' מרגליות הים סנהדרין מ"א סע"א אות כ"ד.

סי' ע"א, תוד"ה מה בין גזלן לחמסן, בלישנא דקרא אין חילוק ביניהם כו', עיין בפירוש הגר"א לחבקוק שחילק בלישנא דקרא ומש"כ שם.

סי' ע"א, הא מילתא קשי בה רבה לרב יוסף עשרין וזרתין שנין ולא איפרקה עד דיתיב רב יוסף ברישא ופרקה שינוי השם כשינוי מעשה דמי כו', ע' הוריות י"ד א אביי ורבא ור"ז ורבי"ח הו' יתבו והו' צריכא רישא אמרי כל דאמר מילתא ולא מיפרך להוי רישא, דכולהו מיפרך דאביי לא מיפרך, חזייה רבה לאביי דגבה רישא, אמר ליה: נחמני פתח ואימא, וברש"י: אמור דרשא דמשמיא פסקו לך רבותא, רואים אנחנו בזה כי זכות מיוחדת היא למי דמשמיא פסקו ליה רבותא שמאירין את עיניו באמתתה של תורה, וכמשא"כ (תהלים קי"ט ק"ס) ראש דברך אמת, שראשית דבריו יהיו לאמתה של תורה, וכמאמר הכתוב (תהלים ס"ח ב) אדני יתן אומר המבשרות צבא רב, אם צריך להגיד לקהל רב יתן ה' בפיו אומר, חדושי תורה, לומר בפניהם, ובכן כל אותן כ"ב שנה שמלך רבה לא עלתה על דעתו של רב יוסף איך לפרקה, עד דפסקו ליה מן שמיא רבותא אז האירו עיניו לפרקה, ויש לרמוז זה בלה"כ (דברים כ"ה) ויהושע בן נון מלא רוח חכמה כי סמך משה ידיו עליו

ענף יוסף

פ"ה א ולא אבה שתקבע הלכה לשמן. ובירושלמי גרס ולא אבה דוד שתקבע הלכה על שמו. ופירש הי"מ שלא רצה לעשות מעשה כמו שהורו לו רמלך פורץ לעשות לו דרך כי הלכה זו היא שנשאלו עליה ואילו עשה מעשה תקרא ההלכה כשמו שהבאים זיכרו ההלכה על שמו מעשה מעשה בכר אלא קבע סמכתא לדורות. והיינו מלך פורץ לעשות לו דרך כדתנן במגני' הווא לא פריץ גרר וכמ"ש לעיל ויצילה שלא איבד תבואת ההלכה לצרכו עכ"ל.

פיקוטנים

ויתאו דוד ויאמר מי ישקני מים בר קפרא אמר חג היה וניסוך המים היה וייתור במה היה. ע"י ק"א א' לענין אם ניסוך מים בבמה ע"ש ביופי מכלל סנהדרין פ"ב ושורת משיע' י"ד סי' ס"ד ע"ש נע"י ח"י מא' הרש"ש ז"ל (מתנתיה) כתוב אחד אומר וכו'. היה רה"מ למימרי דהכא כתוב ויתצבו והתם ויתצב אלא משום דתירוצא דמילתא משום הגלה נקם רומיא בהגלה. אלא מלמד וכו'. ופי' ההגלה זו היינו החזרתה לבעליה שלא איבדה אפילו ע"מ ליתן דמים כמו שחשב דוד והא חשיבא הגלה לפי שהיא חשובה בעיני בעליה כמלאה כרכום ולזה לא ניתא ליה ברמי תבואתה ומשום דהוראת הרין אינה ביחוד כדאמר בסמוך שאין ההלכה מתבררת אלא בני להכי כתב ויצילה בלשון רבים ומשום דלעולם איכא הגלה מיד הפלשתים דאין מקרא יוצא מידי פשוטו זה היה ע"י שמוא בן אנא שהכה בפלשתים כתב ויצילה בלשון יחיד ואע"ג דהר קרא בשל ערשים וחד קרא בשל שעורים ומה שאירע בזה אירע בזה גמרי עניני ההגלה מזה לזה מכיון דגלי קרא בחד מנהון. שנה א' היתה וכו'. ארומיא דכתוב א' אומר ערשים וכו' אתא לתרצוי והא דויתצבו וכו' כתוב אחד אומר ויצילה וכו' דאין למדין סמעשה נרסי לה בירוש' ואנב שיטפא דמתרין הכא רומיא דערשים ושעורים בקצרה לר"י ולר' לוי מייחז נמי רומיא דויצילה לא שביק לה לבתר דברי רשב"ן ורבנן דמאריכי' במלתיהו. ושתי שדות היו. אחת ערשים ואי שקורים (י"פ ע"ג).

ערשים קנה שבלתם נמוכה. ויצילה ד"ה א' י"א ויצילה ש"ב כ"ג שם ויצילה לשון יחיד על הבעלים ויצילוהו על הגבורים מדה ט"ו. חביבה עליהם כשדה מלאה כרכום. צ"ע מה דורש. שנה אחת היתה ושתי שדות.

הכריע ההכחות הנ"ל דכאן בש"ב ערשים ויצילה וכאן בר"ה כתיב שעורים ויצילוהו משניהם אמת שהיו שני מעשים שתי שדות א' של ערשים וא' של שעורים. לאבד וליתן דמים. אע"ג שאין הבעלים מתרצים לצורך מלחמה פשיטא דמותר משום דרך המלך ועל שאלות אלו אמר בסמוך הלכה נצרכה לו שבפסוקים בשני מקומות הנ"ל סמוכים שני המעשים יחד. וצ"ע שהרי מפורש בש"ב כ"ג י"א ואחריו שמוא בן אגא הררי ויאספו פלשתים לחיה ותהי שם חלקת השדה מלא ערשים ובד"ה י"א י"ב ואחריו אלעזר בן דודי האחוזי וגו' ותהי חלקת השדה מלא שעורים הרי שהמעשה שדה ערשים היה ע"י שמה בן אגא ודודי ויאנס שיעכים אלעזר בן דודי ואינם שייכים זה לזה כלל ואיך שייך ע"ז לומר כתוב אחד אומר וכו'. ובקושיא העצומה זו היא הישירה דרכי לפני להבין דעת חז"ל בפסוקים אלו כי הוקשה להם עוד שלא נזכר בר"ה יו"ד שם שמו של שמה בן אגא כלל ותחת אשר כתוב בש"ב שם ויתצבו ויכה ויצילה היינו שמה בן אגא כתוב בר"ה ויתצבו בתוך החלקה ויצילה ויכה את פלשתים גם חסר כאן בר"ה מעשה אלעזר בן דודי המבואר בש"ב שם שבהכרח לומר דכאן בר"ה קיצר וסמך עצמו על המבואר בש"ב שם המעשה אלעזר בן דודי וגם בשם שמה בן אגא וכתב סתם ויתצבו ויכו

פערשים. (דה"א יא יד) ויתצבו בתוף החלקה ויצילוהו, וכתוב אחד אומר (ש"ב כג יב) ויצילה. אלא מלמד שהחזירוהו לבעליה שהיתה חביבה עליהם כשדה מלאה כרכום. ר' שמואל בר נחמן אמר שנה אחת היתה ושתי שדות היו. פשיטא ליה לאבד וליתן דמים מה צריכה, אין תאמר לאבד אבל לא ליתן דמים עד פדיון היא צריכה אי זו מהן לאבד של ערשים או של שעורים, של ערשים אכל אדם של שעורים אכל בהמה, של ערשים אין העמר קרב מהן ושל אין מפרישין מהן חלה של שעורים מפרישין חלה. רבנן אמרין שדה אחת היתה ושתי שנים היו. והלא נלמד משל אשתקד, שאין למדין ממעשה. (דה"א יא יז) ויתאו דוד ויאמר מי ישקני מים. ר' חייא אמר הלכה נצרכה לו. (שם יח) ויקבעו השלשה. ולמה שלשה, שאין הלכה מתבררת אלא בשלשה. וישאבו מים מבזר בית לחם אשר בשער וישאו ויבאו אל דוד ולא אבה דוד לשתותם. ולא אבה שתקבע

אלא מלמד שהחזירוהו לבעליה. פי' דהגלה זו היינו החזרה לבעליה שלא איבדה ע"מ ליתן דמים כמו שחשב דוד היא חשובה הגלה שהיתה חביבה על בעליה כמלאה כרכום. ומשום דהוראת דין אינה ביחיד שאין הלכה מתבררת אלא בשלשה להכי כתיב ויצילוהו לשון רבים. ומשום דאין מקרא יוצא מידי פשוטו שההגלה היה מיד פלשתים וזה היה ע"י שמה בן אגא שהכה בפלשתים כתב בסוף ס' שמואל ויצילה בלשון יחיד [י"פ"מ]. שנה אחת. פירוש בשנה אחת היתה המעשה ושתי שדות היו אחת של שעורים ואחת של ערשים. פשיטא ליה לאבד וליתן דמים. פי' פשיטא ליה לדוד רמצי לאבד וליתן דמים. מה צריכה אין תאמר לאבד אבל לא ליתן דמים. פירוש ומה הוצרך לו לשאול. הוא זה אם נאמר שיוכל לאבד ולא ליתן דמים. ואפי' את"ל שיתן דמים עד כדון הוא צריכה כו' פי' עדיין יש צורך לשאול איזה מהם יאבד. דהא השתא אנן קיימין דכשנה אחת היה ושתי שדות היו [י"פ"מ]. של שעורים. מפרישין חלה וה"ה שאר מעלות כאלה יש בשעורים שמכביאים בכורים ממנו וכן מצות חרש ומנחת סוטה (כבוד חכמים). ושתי שנים היו. בשנה האחת היתה מלאה שעורים ובשנה אחרת היתה מלאה ערשים. ובשתי השנים איבעיא ליה אם יוכל לאבדה. והלא נלמד משל אשתקד. ר"ל ופרקי' א"כ ה"ל ללמוד בשנה השניה ממה שפשוטו לו אשתקד. מלמד משל אשתקד אלא שאין למדין ממעשה כצ"ל. [א"א] ואף שבכ"מ אמרינן מעשה רב. י"ל דהכי פירושו דאי שנה ראשונה היתה ערשים יש לומר דשאני התם דקפדי עליה משום שהיה מאכל אדם. ואי היה שנה ראשונה של שעורים י"ל בשביל שחייב [י"פ"ע]. הלכה נצרכה לו. אלא מים זו שהיה תאב למים כמש שהרבה מים היו לו. אלא מים זו תורה ואשר בשער שער הסנהדרין קאמר. ולפי"ז מ"ש ויבקעו וישאבו כו' היינו שהלכה אצל סנהדרין בית לחם לשאלו הלכה זו והביאו פסק הלכה זו [י"פ"ע]. שאין

הלכה מתבררת אלא בשלשה. היינו שאם יתפסק השומע או יקשה בענינו מה שישמע מהסנהדרין ישא ויתן עם שני חביריו ויזכירוהו ויקומו מה שהסנהדרין. ולא אבה שתקבע הלכה לשמן. פי' לשם אותם השלשה. והמעט אי' בפרק הכונס לפי שהמוסר נפשו למות על דברי תורה אין אומרים הלכה משמו [מ"כ]. שתקבע הלכה לשמן אלא

מאכל אדם. ואי היה שנה ראשונה של שעורים י"ל בשביל שחייב [י"פ"ע]. הלכה נצרכה לו. אלא מים זו שהיה תאב למים כמש שהרבה מים היו לו. אלא מים זו תורה ואשר בשער שער הסנהדרין קאמר. ולפי"ז מ"ש ויבקעו וישאבו כו' היינו שהלכה אצל סנהדרין בית לחם לשאלו הלכה זו והביאו פסק הלכה זו [י"פ"ע]. שאין

מתנות כהונה

לאנדס כלל דמים ואם תמלא לומר דמותר לאנדס כלל דמים עדין קמנעיה ליה חזיה מהן יאבד. אי זה מהן לאבד גרסי'. ושתי שנים. צ' מעשים היו צ"ג שנים זו אמר זו. ה"ג והלא נלמד משל אשתקד. והכי מוכח כהניא נבדרש שמואל ומאי קמנעיה ליה עוד בשנה אחרת ומשני שאין למדין כו'. ה"ג נבד' שמואל. שאין למדין מעשה ממעשה. וזכירוש' גרס אין למדין משנה למעשה. הלכה נצרכה לו. ע"י סוף פ' ביטול. ה"ג צירושלמי ולא אבה שתקבע הלכה לשמן. פי' לשם אותם שלשה והטעם אימא נפי'

ויצילוהו. לשון רבים. ויצילוהו. משמע אחד נלכו הליל אותה. שהחזירוהו כו'. והכי הוא הנילה לו מיד הפלגמים כלומר נשאלה נידו. שנה אחת כו'. בשנה אחת הימה לאפוקי נשתי שנים דרבנן דלקמן. ושתי שדות היו. א' של שעורים ואחת של ערשים וה"ג צירושלמי נהדיא. שהיתה חביבה עליהם גר'. לאבד גר'. בכל מקום דכמיז לעבד. פשיטא ליה. פי' נשתי שדות היה המעשה והכי לרין לעשות מאחד מהם דרך המלך וללמד וליתן הדמים מאי קמנעיה ליה נחמיה פשיטא דמותר אלא הנעיל הימה אם מותר לו

עשתה מסכתה כצ"ל. [א"א]. ונסוך המים היה. שצריך בחג ולא היה יכול להביאם במהרה ממקומות המימיות שהיו אצלו ונתאוו מי שיביאם מכור בית לחם שהיה מהור [י"פ"ט]. ונסוך המים היה והיתר במה היה כצ"ל.

[א"א] כי עד שלא נבנה בהמ"ק משחרב שילה היו הבמות מותרות והיה דוד מקריב בכמה והיה צריך לעשות נסוך המים. בחג [י"פ"ט]. אחד הורג בפלשתים כרי שיוכלו לעבור ביניהם ללכת לבית לחם ואחד מפנה ההרונים מן הדרך כדי שלא יגע בהם השלישי שמכניס הצלוחות במים במהרה כדי שלא יטמא. הלכות שבויה נצרכה ליה. פי' מהא דתנן במתניתין וכל העם כוזבים ונותנים לו והוא נוטל חלק בראש ואחז"ל מחצה למלך ובענין זה היה השאלה ופשוטו לו הסנהדרין שבבית לחם כדינא דמתני'. ומ"מ לא אבה דוד לעשות כן אלא בקעה לדרות [י"פ"ט]. בנין בית המקדש תבע. פי' נתאוו לדעת דין אחד בענין בהמ"ק שהוא בנה היסודות ושאל לסנהדרין של בית לחם והם השיבוהו לקולא ולא רצה דוד אלא להחמיר. ויש רמז לזה שנא' ויסך אותם לה' דריש שקבעה הלכה ומסכתה לבנין בהמ"ק. או רמז דכתיב אשר בשער ודוד בנה השערים וראו בהמ"ק [י"פ"ט]. כי כדרך כל הארץ. בחופה קרושין ונופל לשון הכרה עליו כד"א וידע אדם וידע קין. ואיש לא ידעה וכן רבים [מת"כ]. ג הוגד לי בשדה. היינו מ"ש לעיל כל הגשים שוחחות ומלקטות וזו יושבת ומלקטת [י"פ"ט]. שאין תלמוד לומר בחיי אישך. ר"ל שאין צריך לומר בחיי אישך שמשום כבוד בעלה ואימתו ודאי עשתה עמו כ"מ שתוכל. ותעזבי אביך ואמך וארץ מולדתך. דבר אחר ותעזבי

הלכה לשמן, עשאה מסכתא

ויקבעה הלכה לדרות, מלך פורץ לעשות לו דרך ואין ממחין בידו. בר קפרא אמר חג היה ונסוך המים היה ונתור במה היה. ויקבעו השלשה. ולמה היו שלשה, אחד הורג ואחד מפנה את ההרונים ואחד מכניס הצלוחית בטהרה. ר' חוניא בשם ר' יוסף הלכות שבויה נצרכה ליה. ר' שמעון ברבי אמר בנין בית המקדש תבע.

ב. ו. ו. ותפל על פניה ותשתחו ארצה וגו'. מלמד שנתנבאה שהוא עתיד להפירה בדרך כל הארץ.

ג. ו. ו. ו. ויען בעז ויאמר לה הגד הגד לי. ולמה שתי פעמים הגד הגד לי, הגד לי בפית, הגד לי בשדה. פל אשר עשית את חמותך אחרי מות אישך. שאין תלמוד לומר בחיי אישך. ותעזבי אביך ואמך. ותעזבי אפרכיה שלך. ותעזבי אביך ואמך. מעבודת פוככים שלך. שנאמר [ירמיה ב כז] אומרים לעץ אבי אתה ולאבן את ילדתי. וארץ מולדתך. זו שכונתה. ותלכי אל עם אשר לא ידעת תמול שלשום. שאילו תמול שלשום לא היית.

ד. ו. ו. ו. וישלם ה' פעלך ותהי

אביך כו' כצ"ל. [א"א]. לא ידעת תמול שלשום שאילו באת אצלנו תמול ומשלשום לא היינו מקבלים אותך שעדיין לא נתחדשה הלכה עמוני ולא עמונית מואבי ולא מואבית כצ"ל. [א"א]. ד ותהי משכורתך שלמה מעם ה' אמר ר' חסא שלמה כתיב שלמה עתיד לצאת ממנה כצ"ל. וכה"ג גי' הילקוט וכ"ג המת"כ [מדר"א]. ודייק ר' מתנות כהונה

מתנות כהונה

הכונן לפי שהמוקד נפשו למוט על ד"מ אין אומרים הלכה משמו. עשאה מסכתא. כלומר מדרש נפני עמו עשה מהלכה זו אם המלך פורץ דרך לעמנו ודרכו ויסך לשון מסכת והכי אימא נירושלמי. ה"ג ימות' וקבעו הלכה לדרות מלך פורץ וכו'. וזיתור. זמן הימך נמה והיו צריכין מים עמה לניסוך המים שבת ואלו השלשה גזורים נקטו נקדק הממנה להניא מים טהורים לנסך על הכמה. ה"ג נמדרש שמואל ונירושלמי ר' חוניא בשם ר' יוסף

לו. ומ"ש מים היינו תורה שנמשלה למים שאם כפשוטו לא היו מוסרים נפשם להסתכן כעבור מים שיש להשיג ככל מקום אלא לשאול הלכה אצל סנהדרין וההלכה היא כעבור השדות שכתוב שם בפסוקים הקודמים. עשאה מסכתא. כלומר הלכה שתומה בלא שמות מביאי ההלכה שהמלך פורץ לו גדר לצורך מלחמה בשדות אחרים ואע"פ שהתבואה נפסדת וזהו וינסך אותם לה' שילמדו את ההלכה בתוך שאר הלכות וכמ"ש ששלח ט' מסכה יינה. חג היה וניסוך המים היה. וזהו וינסך אותם לה' בשעת ניסוך המים ומ"ש מי ישקני מים רוה"ק אמר כן. וזיתור במה היה. כי חרבה שילה הותרו הבמות בימי נוב וגבעון. הלכות שבויה. פי' הלכות יפת תואר כמ"ש וראית בשביה אשת יפת תואר וחשקת בה וזה ויתאוה דוד כפשוטו שעל מים אינו שייך תאוה. בנין בית המקדש תבע. במד"ש הגי' ר"ש בר אבא ויתכן שדורש ויתאוה דוד שתאוות דוד ידוע כמ"ש נכספה וגם כלתה נפשי לחצרות ה' וכמ"ש צמאה נפשי לאל חי מתי אבוא ואראה פני אלהים. וכמ"ש אם אבוא באהל ביתי וגו' אם אתן שנת לעיני לעפעפי תנומה עד אמצא מקום לה' וגו'. ודוד כרה שיתין ועשה יסודות בבית המקדש. כ התפול עץ פניה. וסיפיה דקרא מדוע מצאתי חן בעיניך להכירני היינו שיקח אותה לאשה. ג שני פעמים הגיד. ע"פ מדה יו"ד שני הגדות. אחרי מות אישך. לכאורה משמע שהוא מיעוט אבל לא בחיי אישך א"כ אין זה שבח אלא הכוונה בהיפך שאע"פ אחרי מות אישך שבטל הדבר שהאהבה תלוי בו עשתה חסד עם חמותה אף כי בעת שהיה האהבה תלוי בדבר שעשתה חסד. זו אפרכיה שלך. בילקוט הגירסא שכונתך. ותעזבי וכו' מעבודת פוככים. שהליל ותעזבי ארץ מולדת

ואח"כ אביך ואמך וכמ"ש ב"ר ריש פרשה ל"ט ע"ש ותבין כאן וכמ"ש ושכחי עמך ובית אביך. זו שכונתה. בילקוט הגירסא אפרכיה. לא היית. בילקוט לא היינו

הלכות שבויה נצרכה וכו'. תבע. לנזותה. כ ארצה וגו' גרסי'. כדרך כל הארץ. תחופה וקידושין ונופל לשון היכרה עליו כד"א ידע חלם וידע קין וליט לא ידעה וכן רבי. ג ה"ג הגד הוגד למה וכו'. ה"ג שאין צריך לומר בחיי אישך. פי' שמשום כבוד בעלה ואימתו ודאי עשתה עמו כ"מ שתוכל. ותעזבי אביך כו'. ע"י בילקוט הגירסא יומר נכונה. שאילו כו'. אלמלא נאם להתייר מתמול שלשום לא היינו מקנלני אומך של

הלכות שבויה נצרכה ליה. ר' שמעון ברבי אמר בנין בית המקדש תבע. פי' נתאוו לדעת דין אחד בענין בהמ"ק שהוא בנה היסודות ושאל לסנהדרין של בית לחם והם השיבוהו לקולא ולא רצה דוד אלא להחמיר. ויש רמז לזה שנא' ויסך אותם לה' דריש שקבעה הלכה ומסכתה לבנין בהמ"ק. או רמז דכתיב אשר בשער ודוד בנה השערים וראו בהמ"ק [י"פ"ט]. כי כדרך כל הארץ. בחופה קרושין ונופל לשון הכרה עליו כד"א וידע אדם וידע קין. ואיש לא ידעה וכן רבים [מת"כ]. ג הוגד לי בשדה. היינו מ"ש לעיל כל הגשים שוחחות ומלקטות וזו יושבת ומלקטת [י"פ"ט]. שאין תלמוד לומר בחיי אישך. ר"ל שאין צריך לומר בחיי אישך שמשום כבוד בעלה ואימתו ודאי עשתה עמו כ"מ שתוכל. ותעזבי אביך ואמך וארץ מולדתך. דבר אחר ותעזבי

הכונן לפי שהמוקד נפשו למוט על ד"מ אין אומרים הלכה משמו. עשאה מסכתא. כלומר מדרש נפני עמו עשה מהלכה זו אם המלך פורץ דרך לעמנו ודרכו ויסך לשון מסכת והכי אימא נירושלמי. ה"ג ימות' וקבעו הלכה לדרות מלך פורץ וכו'. וזיתור. זמן הימך נמה והיו צריכין מים עמה לניסוך המים שבת ואלו השלשה גזורים נקטו נקדק הממנה להניא מים טהורים לנסך על הכמה. ה"ג נמדרש שמואל ונירושלמי ר' חוניא בשם ר' יוסף

מסורת המדרש
ח פסיקתא דרב כהנא פסקא ע"ז כל העיני. ליקוט כלן רמז מ"א. ט ירושלמי יצומת פקח מ' הלכה ג'.

חידושי הרש"ש
פ"ה א חג היה וניסוך המים היה וזיתור במה היה. עמ"כ. ואנכי תמה וכי חובות צבור קרבו בכמה קטנה ע"י זכחים (ק"א א') ברש"י ד"ה רבינא ועוד שם (ק"ב ב') במשנה קרבנות צבור קריבין במשכן וע"ש (ק"ז ב') ברש"י ד"ה חובות אל תקריבו (שוב העירני בני מחמד עיני הרב מו"ה מתת"י שיחיה על משי"כ ביופי מכלל סנהדרין פי"ב ושו"ת משרוע יו"ד סי' ס"ד ע"ש).

חידושי הרד"ך
ב מלמד כו' כדרך כל הארץ. זהו רמז ותפל על פניה ותשתחו ארצה לפניו (וכ"כ רמזו בוהר סדר חיי שרה (ק"א). והכתיב לא תשתחוה כו' ע"ש).

ליקוטים
וזיתור במה היה. כי משחרבה שילה היו הבמות מותרות עד שנבנה בית המקדש והיה דוד מקריב בכמה והיה צריך לעשות ניסוך המים בחג. ב שהוא עתיד להכירה. דאליב מא' להכירני להטיבני וכיוצא מיבעיל ונבואה זו היא ע"ד ניבא לא ידע מה ניבא שנצבעה בה רוח הקדש להכיר מה שיהיה בה ואת"מ מה לעיל פ"ד כל הגשים שוחחות ומלקטות וזו יושבת ומ"ש כל אשר עשית את תמותך הוא מה שעשתה בבית ולא פירש הכתוב מה שעשתה בשדה שאין דרך הכתוב לפרש מאי קאתי ואע"ג דבכל מקום מאי דמיינתין מרביינא דרשב"ג ליה אמילתא יתירא לא קשה מאי הנקט הכא הוגד לי בבית ברישא. משום דאורחא דמילתא למימר בית והדר שדה נקט הכי ולעולם מהוגד קמא דהוא יתירא למדרש ע"ש פ"ד (ע"פ ע"ג). ד ישלם ה' שדהך ותהי משכורתך "שלמה" מעם ה'. פי' דרמז לה שיעמוד ממנה שלמה המלך (כי כתיב שלמה חסר יוד). וג"ל דהנה לעיל במדרש אמרו דרות בתו של ענלון. כ"ב של בלק (וכן הוא נמרא נזיר דף כ"ג ע"ב). ובמסכת סוטה (דף מ"ז ע"א) אמר ר"י אמר רב שבשכר ארבעים ושנים קרבנות שהקריב בלק, וזה שיצא ממנו שלמה דכתיב ביה אלף עולות יעלה שלמה ע"ש. לכן ברכה שיצא ממנה שלמה כיון דהוא מוציא של בלק. ואלו ס"ב דבמ"ח (המ"ל) (ע"ז חז"ל).

ואת ציחי עשר שנים רזופים מזונות על שלחנו נתן לי לחם
לאכול ובגד ללבוש לי ולכל בני, והייתי חבוש צצית מדרשו
וחדר מעולה שבציתו בית מלא ספרים, וטוב עין הוא יצרך
זה משה אשר ציתו היטה פתחה לרווחה בהכנסת אורחים,
והרבה נדקות עשה עם ישראל ונדקתו עומדת לעד שהציל
כ"ד נפשות מישראל אשר בצרול זה נפשם במשפט הגדול
טריבנאל בלובלין מתמת עלילת שוא צעו"ה, וזה ידוע
ומפורסם אשר כל באיה לא ישובו ולא ישיגו ארחות חיים
והוא כתוא מכמר אשר אין רחמים עליו נכמר ט, וחמי הקצין
שם נפשו בכפו, צחמלת ה' צרוב עוז השתדלותו נתן לו ה'
חן צעיני המלך והשרים היושבים ראשונה במלכות פולין והציל
את כולם, נכנסו בשלום ויאלו בשלום ושציצ דנור לא שליט
באחד מהם, ולא זו אף זו שהשיג קנסות גדולות על המעלילים
לאלפים ולרצבות, אשר אין זכרון לראשונים וגם לאחרונים
מהשתדלות הגדול שלא חס על נפשו ומאודו, כאשר ידוע
ומפורסם למנהיגי קציני גליל פזנא ולמנהיגי קציני ק"ק
לובלין, ועפ"ה גלגולי דברים אלו יצא נקי מכל נכסיו ונכסי
בניו, ונתקבלתי לרב ומ"צ לק"ק שידלחאווי ואמרת הנה נא
עיר קרובה אמלטה נא שמה ותחי נפשי, והנה ראיתי שאין
משנתי סדורה וצרורה מרוב טרדות הקהלה, צפרטות צקהלות
קטנות אשר כל דבר קטן וגדול יציאון אל הרצ העיר, ובחרתי
לישב באהלה של תורה באיזה מקומן של שבחים צבי רבנן,
וקרבני לעבודת הקודש הרצ הגאון הקצין והנגיד כבוד מוהר"ר
שמשון ווינא נר"ו, ונבחרתי לי שב באהלה צית המדרש צק"ק
ווירמייזא עם שאר רבנים מופלגים וצתוכס מחותני הרצ המוצהק
החסיד המפורסם כבוד מוהר"ר מיכאל ז"ל, וישצתי שם ימים
ועשור והטיבו עמי ק"ק הנ"ל והחזיקו לי ישיבה חשובה.

החזיקו ידי בכל כחם, כפלו לי שכרי מתרומת הלשכה והחזיקו
לי ישיבות חשובות, ישלם ה' פעלם ומשכורתם לחיי העולם.
ורשמתי הכל בכתב אנוש מה שחדשתי לתלמידים צטור
יורה דעה בהגדות שעורין תמידין כקדרן עד
אחר הלכות יין נסך, וגם הרבה חשובות וחידושים וציאורים על
דצרי תוספות החמורים, וגם לקטתי שושנים מתוך הדרושים
לכל חפציהם אשר דרשתי דצר המתקבל אל הדעת וקרוב
לפשוט צקצת הגדות הש"ס בכל מסכת ומסכת, וכעת לא
זכיתי להציא כל חידושי על שו"ת ועל הטור יורה דעה, כי דצרי
תורה מעות קונות, עד אשר ימלא ה' את ידי מלא קף נחת
וימלא ידי אמת לאמת להציאם לצית הדפוס שנית. וקריתי לספר
זה פנים מאירות כי צטחתי צה' שיאירו פני הקורא בהלכה,
מן לחס ויחס וממלא שמעתא רווחא ויוסיף לו ה' צרכה.
ובדחי מילי דאגדתא להוציא חלק אי אפשר י, ואציגה לפניך
ג' מאמרים אשר מעולם לא שמעתי פירוש מספיק
על הגדות אלו.

האם רצוני שהמחבר ספר יכתוב שמו על ספרו

ותהיה צה' אצאר שאלה קטנה אשר העיר לי ה' און

צלימודים והרהרתי בצצני שקצת מתצרי ספרים

העלימו שם מרוב ענוותנותם, אם משנת חסידים הוא זה,

מהא דאמרין (ויצמות טו) 'אגורה צאהליך עולמים' (תהלים סא ה')

אמר דוד רצונו של עולם יהי רצון שיאמרו שמועה מפי

צעולם הזה כדי שיהיו שפתותי דוצבות צקצר, אם כן יש לומר

דיותר טוב לקרות שמו על הספר י.

ולברר דצר זה נצאר תחילה מאמר תמוה צירושלמי פרק
היה קורא (ברכות פ"ב ה"א) רצי יוחנן הוא מסתמך על
רצי יעקב צר אידי והיה ר' אלעזר חמי ליה ומיטמר מן
קדמוהי, אמר הא תרתין מילי הדין צצלייא עצידי צי י, חדא
דלא שאל בשלומי, וחדא דלא אמר שמועה משמי, אמר ליה
קך חינון נהיגין דזעירא לא שאל צשלמא דרצה וכו' י. וצש"ס
דילן ציצמות סוף פרק האשה רצה (ס) הוצא מאמר זה יותר
צאריכות טו. ולכאורה יש לדקדק למה קפיד שלא אמר הלכה

ביאורים והערות

מזה כלום. י. כדי שיזכירו שמו על שמועותיו וכך יהיו שפתי המחבר
דובבות בקבר. י. ר"א בן פדת היה תלמידם של רב ושמואל בבבל,
ואח"כ עלה לא"י ושם נעשה תלמידו של רבי יוחנן. יד. שם מבואר שר"א
הטמין עצמו מפני רבו כדי שלא יצטרך לשאול בשלומי, משום שבבל
סברו שאין זה כבוד לשאול בשלום רבו. עוד הקפיד ר"י על כך שר"א
אומר שמועותיו של רבו ואינו מזכירו בשמו, אמר לו ר' יעקב בר אידי,
שעושה כן מפני שכולי עלמא ידעי שר"א הוא תלמידו של ר"י וכל
שמועותיו ממנו, ולכן אינו צריך להזכירו בשמו. טו. שם מבואר איזה
מימרא דר"י דרש ר"א ולא הזכיר שם רבו, ובהמשך הסוגיא מובא שבאו

ואף גם שם לא מנחתי מנוח לכף רגלי כי מחמת רעש
מלחמות צרפת לא היה סיפק ציד הגאון הקצין מהר"ש
לצנות צית לשמו, ונתקבלתי לקהלה מפוארה ק"ק פרוסטין
וישצתי שם כמו עשר שנים, ויד הגאון מהר"ש היה עם יד
האלופים הקהל להטיב עמי בכל מילי דמיטב, עד שנתקבלתי
שנית לק"ק שידלחאווי, וגדול חסדם האחרון מן הראשון הם

דורש ונאה מקיים, עמוד הימיני, הדיין הגדול מקהלתנו פה ק"ק סאכטשוב
כבוד מו"ה מאיר בן הר"ר יצחק, מלא תורה ומצוות כרמון, ריחו הטוב
נודף כשמין אפרסמון וכו'. ט. עפ"י הגמ' בב"ק (קד) ודריש שם מדכתיב
'בניך עולפו שכבו בראש כל חוצות כתוא מכמר' (ישעיהו נא ט), מה תוא זה
כיון שנפל במכמר אין מרחמין עליו, אף ממון של ישראל כיון שנפל ביד
עובדי כוכבים אין מרחמין עליו. י. הוא הר"ר שמשון וורטהיימר רב
מדינת אוסטריה מטעם הקיסר, תורה וגדולה התאחדו על שולחנו, שמו
ידוע כשתדלן לטובת אחיו היהודים. יא. ישון מליצה המובא בספרים,
כלומר שאי אפשר להוציא הנייר חלק לגמרי מעניינים אלו, ולא לכתוב

זר אידי פייס אוחו שהכל יודעים שר' אלעזר הוא תלמידך וידעו שממך ינא הוראה זו ויסמכו על זה כאלו אמרה משמך.

וזה שפריך תלמודא ור' יוחנן מאי טעמא איקפד כולי האי,

הא על כל פנים קמי שמיא גליא שהוא אמרה, ומתוך

הש"ס דאמר רב יהודה אמר רב מאי דכתיב 'אגורה צאהליך

עולמים' וכו' אמר דוד יהי רצון שיאמרו הלכה משמי, משום

דגבי דוד כתיב (שמואל א' טו יח) 'וה' עמו' מלמד שהלכה כמותו

(סנהדרין ג:) ואם יאמרו הלכה זו משמו יקבלו התלמידים, וכל

עת שילמדו הלכה זו יהיו שפתותיו דוצבות בקבר, מה שאין

כן אם לא יאמרו משמו אפשר שלא יקבלו התלמידים ולא

ישנו התלמידים צבית המדרש הלכה זו, ומאני טעמא איקפד

נמי ר' יוחנן עד שפייס לו ר' יעקב זר אידי.

ובזה מבואר שאילתנו אשר שאלנו על גדולי המחברי ספרים

שהעלימו שם, דשפיר עבדו, וכל לצבות דורש ה' יחד

אם מרוב ענוה עשו כן שפיר עבדו, כיון דדצריהם נכתבים

בעט צרול ונחפשוטו חצוריהם צישראל, וכל אימתי שילמדו

מתוך ספריהם יהיו שפתותיהם דוצבות בקבר, וקמי שמיא

גליא וה' לא יקפח שכרם ולא ימנע הטוב להולכים צתמים."

ביאורים והערות

עליהם מכמה סוגיות בש"ס, בגמ' (סנהדרין ג:) אמרו שנחמיה בן חכליה לא זכה שיקרא ספרו על שמו, הרי דכות הוא למחבר שיקרא שמו על ספרו, אף שזכה נחמיה שנתקבלו דבריו ונקבעו בספרי הקודש, ולומדים בהם ככל עת, אפ"ה חשיב עונש שאין שמו נקרא על ספרו, מוכח דאף שאין כזה לצורך קביעות הלכה, אפ"ה צריך שיקרא שמו על ספרו. [ונכתב שם: ונפלאתי מאד על מאור עינים כמוהו דשפיר חזי, איך לא שלטה עינונו על הא דנחמיה הנ"ל]. עוד הקשה מהא דאמרו (הוריות ג:) דקנסו לר"נ ולר"מ שלא יאמרו הלכה בשמם, אף שפסקו הלכה כוותיהו, כמבואר שם בגמ' כשישבו בחוץ לביהמ"ד אמר ר' יוסי 'תורה מבחוץ', ואף כמה דורות אחריהם אמר רבי לר"ש מי הם הללו שמימיהם אנו שותים ושמותם אין אנו מזכירים. הרי דאמרו שמועותיהם ונקטו הלכה כדבריהם, ומ"מ חשיב עונש שלא הזכירם בשמותיהם. עוד אמרו בגמ' (פסחים קד:) שאמר רב יהודה לרב יצחק בריה 'רברבנותיה דמר וסררותיה דמר גרמא ליה למר דלא תימא שמעתיה מפומיה'. ופירש הרשב"ם דר"י הקפיד עליו ולכן אמר לו דלא תיגמר שמעתיה מפומיה דרב יצחק אלא מפומיה דאביי, ואמרינן כל תלמיד חכם שאומרים דבר שמועה מפיו שפתותיו דובכות בקבר. עוד אמרו (ב"ק סא.) כל המוסר עצמו למות על דברי תורה, אין אומרים דבר הלכה משמו. הרי שאמרו ההלכה אך לא בשם אומרה, וחשיב עונש לבעל המימרא. עיי"ש עוד הוכחות שאיכא מעלה בהזכרת שם בעל המימרא אף בלא הענין שיפסקו הלכה כוותיה. וראה שם מה שביאר באריכות ענין שיהיו שפתותיו דובכות בקבר. ויתכן ליישב דעת רבינו דודאי איכא מעלה וחשיבות בהזכרת שם בעל המימרא, אך אין זה קושיא על מחברי הספרים שהעלימו שמותיהם, משום דהם משום ענוה שהיתה בהם לא רצו שיכבדו בתורתם, ועדיף היה להם להפסיד מעלה זו, אלא שהוקשה לרבינו איך לא חששו שיפסידו שיהיו שפתותיהם דובכות בקבר, ע"ז תירץ רבינו דכיון שהספרים נדפסים ודבריהם נלמדים ונאמרים בבית המדרש, יהיו שפתותיהם דובכות גם בלא הזכרת שמם, כיון שכלפי שמיא גליא. ובספר עמק שאלה בהקדמתו כתב ליישב דעת רבינו, ובתחילה הקשה על בן המחבר דברי נחמיה, דלדבריו יקשה מהירושלמי שהביא רבינו, דמה פייס ר' יעקב בר

משמו, הלוא קמי שמיא גליא מי חידש הלכה זו, והגע צעמך וכי צעזיל שהאומרו אינו מזכיר צסס מי, יקפח ה' שכרו הראוי לו ולא יהיו שפתותיו דוצבות, וכמו זר נחשז דבר זה.

ול"הבין הדבר נקדים גמרא דכתובות דף כ"ה (ע"ב) גבי חילוק גרנות רחיה לכהונה, דחזייה ריש לקיש לר' אלעזר צישות ואמר ליה שמעת מילי דבר נפחא ולא אמרת לי משמיה. ופירש רש"י (ד"ה חזייה) שהצין שמפי ר' יוחנן שמע לשון זה וכשאמרה לא אמרה צסס ר' יוחנן לפיכך לא קיבל ממנו טו. עכ"ל. וכי האי גוונא איחא צפרק צמה מדליקין (צב) דאמרו רבנן קמיה דאציי משמיה דר' ירמיה ולא קיבלה,

כי אחי רבין אמרוה רבנן משמיה דר' יוחנן וקיבלה. הרי לפניך שלפעמים אינם מקבלים דבריו אבל אי אמר משמיה דגברא רבא מקבלים ממנו.

ביאור הענין שיש באומר דבר בשם אומרו

ונראה דזה היה כוונת ר' יוחנן שאיקפד על ר' אלעזר שלא

אמר הלכה משמו, אף דקמי שמיא גליא מכל מקום

חשש שלא יקבלו התלמידים הלכה זו וישתכח הדבר לגמרי, ואילו

היה אומר משמיה, היו התלמידים מקבלים דבריו. ור' יעקב

לפייס את ר"י בכך שהוכיחו לו מיהושע שדרש בשם משה רבינו ולא הזכיר זאת, משום שהכל יודעים שיהושע תלמידו של משה הוא. טו. שם איתא שר"ל לא החזיק אדם בכהונה אלא אם העידו עליו שקיבל תרומה בשעת הגרנות, ותמה ר"א וכי במקום שאין גרנות לא נוכל להחזיק אדם לכהונה. לאחר זמן שמע ר"ל סברא זו מפיו של ר"י, והבין שר"א אמר זאת לאחר ששמע כך מר"י ועל כך החזיר פניו לר"א והביט בו בעין רעה שלא אמר לו הדברים בשם ר"י. יו. המבואר בדברי רבינו שהענין להזכיר שם בעל המימרא הוא דוקא במקום שהלכה ודאי כבעל המימרא, מטעם שאם יזכיר שמו יקבלו דבריו להלכה, ויבואו להזכיר דבריו בכל עת שיעסקו בהלכה זו ונמצא שבהזכרת שמו גורם שיחזרו שוב ושוב על אותה הלכה שאמר בעל המימרא וכך יהיו שפתותיו דובכות גם להבא, אמנם עיקר הגורם שיהיו שפתותיו דובכות הוא עצם הזכרת המימרא, ומשי"ה באופן שאין זה ודאי שיפסקו הלכה כמימרא זו, אין צורך להזכיר שמו, שהרי בשעה זו שמוזכר את המימרא הרי שפתותיו של בעל המימרא דובכות, דהלא כלפי שמיא גליא מי הוא בעל המימרא, ולעתיד לא יזכיר שוב הלכה זו כיון שלא יקבלו דין זה להלכה. "החיד"א הביא דברי רבינו אלו בכמה מספריו, בשם הגדולים (מערכת ספרים אות י ספר הזכרונות) האריך להוכיח כדברי רבינו מהא שרבינו הקדוש בסדרו המשניות לא הקפיד לשנות כל דין בשם אומרו אלא הרבה משניות כתב בסתם, ולפי"ז אתי שפיר כיון שידע רבינו הקדוש כי הלכה כסתם משנה, א"כ אין לחשוש שמא לא יקבלו הדברים בלא שם אומרם, וכן הרמב"ם בספרו כתב כל הדינים בסתם ולא כתב שמות האומרים. עיי"ש עוד מה שפירש לפי"ז כמה מימרות. עוד הביא כן משם ספר חסידים (אות סט) שחסידים הראשונים לא כתבו שמם על ספריהם כדי שלא יהנו מעוה"ז ויפגום שכרם לעוה"ב. וראה מש"כ החיד"א בספרו ברית עולם על ספר חסידים שם, ובספרו חומת אנך (תהלים פרק מ). אמנם בשם הגדולים נתן טעם מדוע נהגו רוב המחברים להזכיר שמם. וראה עוד בזכר יהוסף (יבמות צו). שהוכיח כדברי רבינו. ובגליון הש"ס על הירושלמי שם ציין לדברי רבינו אלו. אמנם בהקדמת בן המחבר לספר דברי נחמיה, העתיק דברי רבינו אלו והרבה לתמוה

והנראה שדוקא בספר הזכרונות שהוא תוכחת מוסר בכל מה שנכשלים העולם, כזה דוקא לא רצה להזכיר שמו שלא ליטול גדולה שהוא מוכיח ואין גם אחד בדורו שראוי לכך וטעמים אחרים, אבל על תשובותיו לא עלה על לבו.

ודע שמה שכתבתי דמזמן הגאונים כל מחבר ספר כותב שמו עליו כונתי שנודע המחבר ועל הרוב אני אומר, דאע"ג דהרי"ף והרא"ש והמרדכי לא כתבו הקדמות ולא כתבו שהם ז"ל חיברו, כיון שתלמידיהם ידעו שהם ז"ל חיברו והם פרסמו הדבר כמו שיכתבו הם דמי, ועוד שנראה דהרא"ש קרא שם הספר אשרי על שמו וכן המרדכי. והעיטור אפשר שהיה כתוב ונאבד וכבר נודע. וס' מתיבות וס' הבתים אין בידנו הספרים ואפשר דשם היה כתוב. ורש"י ז"ל מסר הפירושים לנכדיו ולתלמידיו ופרסמוהו. וס' החינוך כבר רמז איזה רמז. ומה שנשאר בלי ידיעה הוא ספר הכלבו וס' הנייר. גם מחברי תוספות שנראה שהם הרבה ולא נודע המחבר שכתב התוספות אפשר שכתיבה היה נודע מי המחבר. והראשונים ידעו ומזכירים כל א' בשמו, והלכות גדולות תלמידיו ידעו. באופן דרובא דרובא כתבו שמם או מסרו לתלמידיהם ועי"ז נודע שם המחבר.

ולא אכחד דאעיקרא דדינא פירכא דמה שהניח הרב פנים מאירות ז"ל במונח דאין צורך להזכיר השם להיות שפתותיו דובכות דקמי שמיא גליא ואין צורך להזכיר מי בעל דברים אלא כי היכי דלקבלו מיניה. עתה אני רואה דאפשר דצריך להזכיר השם להיות שפתותיו דובכות ואין אני אומר בתנאים ואמוראים וקדישי עליונים מהפוסקים, רק יתכן כי אין אדם צדיק בארץ וכו' ויש קטרוג שלא יזכה להיות שפתותיו דובכות, והקב"ה מלך המשפט, וע"י שבעה"ז מזכירים שמו בתורה ואומרים דין או חדוש משמו מתעוררים הרחמים ויגדל כח המליצים טובה עליו ושפתותיו דובכות. וזכר לדבר ממאי דאמרינן בקמא דף נ' בבתו של נחוניא חופר שיחין שנפלה לבור ואמר ר' חנינא דבר שנצטער אותו צדיק יכשל בו זרעו. וקשה דאמרו שם ואעפ"כ מת בנו בצמא וכמו שהקשו בחוס' עי"ש. ורבינו ישעיה תירץ דבתחלה

פשיטא ואינו צריך בקשה. לכן נראה כדכתיבנא שזהו בקשה חדיר ואח"ז ביקש בקשה אחרת שיתפלל עליו על קברו כל ז' ע"ש ודוק היטב.

ואחר זמן ראיתי דפירוש ספר מקדש מלך הנו מאיש לוקח מו"ה בספר זהרי חמה שהוא קצור ירח יקר כידוע. ואני ההדיוט כתבתי דעתי הקצרה לעיל בסמוך וה' יאיר עינינו כי"ר.

זכרונות. כבר כתבנו לעיל דלענין שפתותיו דובכות כתב הרב פנים מאירות דאין צורך להזכיר שמו דקמי שמיא גליא, וכל הקפידא דאם יודעים שהוא מאדם גדול יקבלו דבריו. ומה שנתפשט המנהג שכל מחבר מזכיר שמו על הספר לפי שיטה זו אפשר לתת טעם שיהיה לזכרון לו ולזרעו אחריו שיליצו בשמים עליהם מלאכי החסד ששומעים שמזכירים שמו לטובה בתורה ומליצים טוב בעדם. ועוד שכיון שמצינו דנחמיה נענש שלא נקרא שמו על ספרו כמו שאמרו פרק חלק [סנהדרין צג, ב] ע"ש. א"כ בדורות אלו אם לא יזכירו שמם על ספרם יאמרו שזה היה עונש להם שלא נקרא הספר על שמם.

ועתה אשר עינינו הרואות שמזמן הגאונים כל מחבר ספר כותב שמו עליו יש להחזיק במנהגם, ושאי התנאים ואמוראים שכתב בספר החסידים סי' שס"ז ריש מהם מי שנהג זה שלא להזכיר שמו דלפי עליונותם המופלא היו נוהרים גם כזה הדקדוק וכונתם לשמים, אך מזמן הגאונים עד עתה לא מצינו מי שנוזהר בזה. וכמעט מי שרוצה לנהוג כך בדור יתום יהיה רמות רוחא כי מורה שכבר הוא שלם ורצה לקיים גם זה הדקדוק, דלא יבצר שלא יודע בדורו ואע"ג דלכו לשמים וכונתו לטובה, איכא לזות שפתים שרוצה להראות חסידות יותר מכמה גאוני וגדולי עולם. ועיין בתנחומא פ' במדבר ד' קצ"א ע"כ ודו"ק.

צא ולמד מהרב החסיד מהר"ש אבוהב עצמו שהגם שהוא ז"ל לא הזכיר שמו על ספר הזכרונות לא צוה לבניו שידפיסו שו"ת שלו בסתם ולא יזכירו שמו עליו, ואורבה יעשו באופן שלא יכירוהו כדרך שעשה הוא ז"ל בספר הזכרונות שהנייר והדפוס משונה, ובניו הדפיסו השו"ת וקראוהו דבר שמואל וכתבו שהוא חיברו.

עין משפט
גזר מוצה

עו א ב מ יו
המלכות ואלו הנהגות
סגנון ענין וכו' וכו' וכו'
ע"ה קט טו טז
ע"ה מ"ד מ"ה מ"ו מ"ז
ע"ה הלכה ל סגנון
טו"ש ע"ה סגנון קטן ע"ה

עו ד מ"ח ע"ה מ"ט סגנון
ע"ה טו"ש ע"ה סגנון
קטן ע"ה סגנון קטן
ע"ה טו:
עו ה מ"ט ע"ה טו"ש ע"ה
סגנון קטן ע"ה טו:
ע"ה מ"ה ע"ה מ"ו ע"ה
ע"ה המלכות וכו' וכו'
ע"ה מ"ה ע"ה סגנון
קטן ע"ה טו:
קטן ע"ה טו:

תוספות ישנים

אי ביאת ראשון
ביאה ביאת שני
אינה ביאה וכו' וכו'
ממתי דמיתרי טעם עליה
שני שגוגו דלי צמוד
הימה נהרגה משהגדיל
שכל העובות מומתין על
ידו ולא ידעו דבין
לדעת קטן הוא לא
מקטלה דלא אמרי
ינאף חל חל חל חל חל חל
לדעת קטן וכו' וכו'
לפני דהוא מיתרי טעם
עליה שגוגו דלי צמוד
הימה נהרגה על הראשון
דנין דלא מקטלה מ"ה
נפסקה היא על טעמה:

תורה אור השלם
א) פאשר צוה ה' את
משה עבדו בן צויה
משה את יהושע וכן
עשה יהושע לא הסיר
דבר מכל אשר צוה ה'
את משה: ויהי י"א י"ב
ב) אגורה באהרן
עולמים אהבה בסתר
ג) נזבד פלה:
והיהם סא ה'

ליקובי רש"י

פוסק על ידו. דליהן
מטע טעם נמלך משה
רצון וזהו ליה נמלך אחר
מלמד ומקדשה חף לגי
ופסקה חף על ראשון
כרצון דלמתי יס נמלך
אחר מלמד. אמר להם
רבי שמעון דההימים
אם ביאה הראשונה
ביאה. קניא לגמרי.
ביאה שנייה נמי
אינה ביאה. דהיכלה
דמיתה צמחה לין
אחיה כלום ואינה
מוקדשת לגי ולא פלה
על הראשון ולי מטום
דזמניה דקניא צמחה ציה
דמין (גדה מה). נא על
אחת מכל העובות
שמונה מחוה על ידו
אפילו הכי לי מיתבחה על
בעלה דקיימין ק"ה (בבבב)
טו. לין חלכה נפסקה על
בעלה אלא על בעל קניא
ומתירה. ג"כ שני מאמר
אחר במאמר בשני
יבמין ויבמה אחת.
דלמ ידו חקיקי ליה
רצון נמלך מה. ואין
מאמר אחר
בשתי יבמות ויבם
אחר. דלמ ידו חקיקי
ממתי נמלך קניא
נמלך ראשון לטון מורי
ל"ה ח"ג לין נמלך אחר
מלמד שני יבמין ויבמה
אחת דלמ ידו חקיקי

צו:

מתני' פוסק על ידו. דהוא ליה כמלמד אחר מלמד דשנייה מופסין בה^א וכיון דעביד גמ משי קס צימא עליה ציון שלא צנה שוב לא יבנה^ב: ור' שמעון אומר לא פוסק. כלתי טעמה גמ' וכיון דצביחתי^ג שני שגגה דלי צמוד הא קי"ל (גדה דף מה). צימא ציה ונהרגת עליה: פסקה. לראשונה על עצמו וכ"ש לשנייה ציה אחד הוא צונה ואין צונה שני צמיס^ד וכיון דלין צימא צראשונה קיין גמור מנהיג ציה שנייה להנמיכה גמ וכיון דיהיב גמ קס כוליה צימא צלא ציה: ולרבי שמעון צימא צן טעם לא קניא ומשיירא אלא ספק קניא ספק לא קניא אי קניא קני לגמרי ולא קמהניג ציה אחיו וכן צימא צלרתה ולי לאו קניא הוא ליה כמי שלא בעל לא וול וזו מותר לקיים צראשונה אכל שנייה לא מקיים ללמוד צראשונה צראשונה וקיימא שנייה עליה צביחתי שני צמיס: ורבי גמ' ביאת שני אינה ביאה. דקי"ל (לעיל דף ג.) לין ציה אחר ציה והוה^ה ליה ציה שני כדלמ אמינא דלעלמא וכיון דשוגגת היא שריא: מתני' דלא כבן עזאי. מתי' דחשיב ציה זו כמלמד קמני דמהני מלמד אחר מלמד צין ציבס אחד ושתי יבמות כי ספסל צין שני יבמין ויבמה אחת כגון רישא ללא כן עולאי: יש מאמר אחר מאמר בשני יבמין ויבמה אחת. דתרווייהו מעיקרא לענין זקה כי הדדי מינה ומלמד דקמא ללא קיין גמור הוא דציה הוא דכתיב דלמנא ורצון הוא דלמור ליהני משום גזירה דמפרש צפ' רבן גמליאל (לעיל דף ג:) הילכך לא גרע דמלך מקמא לכלל מד ומד חקיקי מלמד צה: ואין מאמר אחר מאמר בשתי יבמות ויבם אחת. כלל כמו וקניא יבמה לזו לענין מלמד הוא צראשונה ודמה לזו השנייה. ולמ דגרס לה אפסל ולטון ראשון נראה וכן שמעתי: מתני' בן תשע שנים ויום אחד שבא על יבמתו וזאת הוציאת ויא מתייבמת. שיש עליה זקת שני יבמין שפילתה זה לא יתנה מילי זקת נפילה ראשונה ומלה עליה זקת נפילה שנייה ותמן צפ' ארבעה לחין (לעיל דף ג:): מי שעליה זקת יבס אחד ולא שעליה זקת שני יבמין: נשא אשה. שאינה יבמתו^ו ולו לחין: הרי זו פסורה. ולע"ג דצימא ציה קטן כלום עד שיפסל צ' שערות אלא רצון כמלמד: אם לא ידע את הראשונה משהגדיל ראשונה הוציאת עלה הוליל ולא דעה מהשגדיל ולא יתנה מילי נפילה ראשונה: ר' שמעון אומר מייבם לאו זו שריצה. דלית ליה זקת שני יבמין וזכה נמי פלוג רבי שמעון בצרבעה לחין (סג): והולין צ' שנייה. דהא לאו לרות מינה לאיפטורי מדא ציבוס מצרחה ויצומי שייאמרו

נשא

אשה וזת הרי זו פסורה. ולע"ג דלא חקיקי רצון נשואין לקטן^א מ"מ ארי' דליכא אסורי' דלא חשיב ציה זות ומנהיג נמי איכא להשיל אשה לצו קטן כדלמך צנהסרפין (ספסקין דף עו: וסג) דעליו הכתוב אומר וידעת כי שלום הלאך וגו'^ב: קרעו ספקא דיתת. קרעו משמע ציונה:

אגורה

באהרן פלמייה. כשנשמתו ציבינה של מעלה שפחמותיו^א נעות כקנר כאלו מדברות נמלל שנשמה אחת ד בשני עולמים:

הדרן עלך האשה רבה

מתני'

יבמתו ומת חולצת ולא מתייבמת נשא אשה ומת הרי זו פסורה ה"ב תשע שנים ויום אחד שבא על יבמתו ומשהגדיל נשא אשה אחרת ומת אם לא ידע את הראשונה משהגדיל הוציאת ולא מתייבמת והשנייה או הוציאת או מתייבמת^א רבי שמעון אומר מייבם לאו זו שריצה והולין לשנייה או יבמה שנייה ויום אחד ואחד שהוא בן עשרים שלא הביא שתי שערות: גמ' אמר רבא הא דאמור רבנן זיקת שני יבמין מוחליין חלצה יבומי לא מייבמה לא תימא היכא דאיכא צרה דאיכא למגור משום צרה דהא הכא ליכא צרה מוחליין חלצה יבומי לא מייבמה: נשא אשה ומת כו': תנינא ליהא דתנו רבנן^ב שוטה וקטן שנשאו ומתו נשותיהן פסורות מן החלוצה ומן הייבום: בן תשע וכו' משהגדיל וכו': ויעשו ביאת בן מ' כמאמר בגדול ושמואל אומר יעשו ועשו וכן א"ר יוחנן עשו ועשו ויעשו תנאי היא הך תנא דארבעה אחין גזר משום צרה ואשמעינן בגדול וה"ה בקטן והאי דאמר גדול משום דבגדול קאי והאי תנא דהכא סבירא ליה עשו ולא גזר משום צרה ואשמעינן בקטן והוא הדין בגדול והאי דקאמר בקטן דבקטן קאי אול ר' אלעזר אומר לשמעתיא בי מדרשא ולא אמרה משמיה דר' יוחנן ששמע רבי יוחנן איקפד עול לגביה רבי אמי ור' אסי אמרו ליה לא כך היה המעשה בבית הכנסת של טבריא^א בנגר שיש בראשו גלוםטרא שנחלקו בו רבי אלעזר ורבי יוסי עד שקרעו ספר תורה בחמתן קרעו ס"ד (ה) אלא אימא שנקרע ס"ת בחמתן^ב והיה שם רבי יוסי בן קיסמא אומר תמיה אני אם לא יהיה בית הכנסת זו עבודת כוכבים וכן הוה הדר איקפד מפי אמר חברותא נמי עול לגביה ר' יעקב בר אבדי א"ל

כאשר צוה ה'

את משה עבדו בן צויה משה את יהושע וכן עשה יהושע לא הסיר דבר מכל אשר צוה ה' את משה אשר צוה ה' את משה וכו' על כל דבר שאמר יהושע שתורתו של משה היא אף ר' אלעזר תלמידך יושב ודורש סתם והכל יודעין כי שלך היא אמר להם מפני מה אי אתם יודעין פליים כבן אבדי חברינו ורבי יוחנן מ"ט קפיד כולו האי ר' דאמר רב יהודה אמר רב מאו דכתיב אגורה באהרן עולמים וכי אפשר לו לאדם לגזר בשני עולמים אלא אמר דוד לפני הקדוש ברוך הוא רבונו של עולם הרי רצון

האשה רבה פרק עשירי יבמות

מתני' פוסק על ידו. דהוא ליה כמלמד אחר מלמד דשנייה מופסין בה^א וכיון דעביד גמ משי קס צימא עליה ציון שלא צנה שוב לא יבנה^ב: ור' שמעון אומר לא פוסק. כלתי טעמה גמ' וכיון דצביחתי^ג שני שגגה דלי צמוד הא קי"ל (גדה דף מה). צימא ציה ונהרגת עליה: פסקה. לראשונה על עצמו וכ"ש לשנייה ציה אחד הוא צונה ואין צונה שני צמיס^ד וכיון דלין צימא צראשונה קיין גמור מנהיג ציה שנייה להנמיכה גמ וכיון דיהיב גמ קס כוליה צימא צלא ציה: ולרבי שמעון צימא צן טעם לא קניא ומשיירא אלא ספק קניא ספק לא קניא אי קניא קני לגמרי ולא קמהניג ציה אחיו וכן צימא צלרתה ולי לאו קניא הוא ליה כמי שלא בעל לא וול וזו מותר לקיים צראשונה אכל שנייה לא מקיים ללמוד צראשונה צראשונה וקיימא שנייה עליה צביחתי שני צמיס: ורבי גמ' ביאת שני אינה ביאה. דקי"ל (לעיל דף ג.) לין ציה אחר ציה והוה^ה ליה ציה שני כדלמ אמינא דלעלמא וכיון דשוגגת היא שריא: מתני' דלא כבן עזאי. מתי' דחשיב ציה זו כמלמד קמני דמהני מלמד אחר מלמד צין ציבס אחד ושתי יבמות כי ספסל צין שני יבמין ויבמה אחת כגון רישא ללא כן עולאי: יש מאמר אחר מאמר בשני יבמין ויבמה אחת. דתרווייהו מעיקרא לענין זקה כי הדדי מינה ומלמד דקמא ללא קיין גמור הוא דציה הוא דכתיב דלמנא ורצון הוא דלמור ליהני משום גזירה דמפרש צפ' רבן גמליאל (לעיל דף ג:) הילכך לא גרע דמלך מקמא לכלל מד ומד חקיקי מלמד צה: ואין מאמר אחר מאמר בשתי יבמות ויבם אחת. כלל כמו וקניא יבמה לזו לענין מלמד הוא צראשונה ודמה לזו השנייה. ולמ דגרס לה אפסל ולטון ראשון נראה וכן שמעתי: מתני' בן תשע שנים ויום אחד שבא על יבמתו וזאת הוציאת ויא מתייבמת. שיש עליה זקת שני יבמין שפילתה זה לא יתנה מילי זקת נפילה ראשונה ומלה עליה זקת נפילה שנייה ותמן צפ' ארבעה לחין (לעיל דף ג:): מי שעליה זקת יבס אחד ולא שעליה זקת שני יבמין: נשא אשה. שאינה יבמתו^ו ולו לחין: הרי זו פסורה. ולע"ג דצימא ציה קטן כלום עד שיפסל צ' שערות אלא רצון כמלמד: אם לא ידע את הראשונה משהגדיל ראשונה הוציאת עלה הוליל ולא דעה מהשגדיל ולא יתנה מילי נפילה ראשונה: ר' שמעון אומר מייבם לאו זו שריצה. דלית ליה זקת שני יבמין וזכה נמי פלוג רבי שמעון בצרבעה לחין (סג): והולין צ' שנייה. דהא לאו לרות מינה לאיפטורי מדא ציבוס מצרחה ויצומי שייאמרו

מתני'

יבמתו ואח"כ בא עליה אחיו שהוא בן מ' שנים ויום אחד פוסק על ידו ר"ש אומר לא פוסק ל"ב מ' שנים ויום אחד שבא על יבמתו ואח"כ בא על צרתה פוסק על ידי עצמו רבי שמעון אומר לא פוסק: גמ' תניא אמר להם רבי שמעון לחכמים אם ביאה ראשונה ביאה שנייה אינה ביאה ואם ביאה ראשונה אינה ביאה שנייה^א נמי אינה ביאה מתניתין דלא כבן עזאי דתניא^ב בן עזאי אומר יש מאמר אחר מאמר בשני יבמין ויבמה אחת ואין מאמר אחר מאמר בשתי יבמות ויבם אחת: מתני' יבן תשע שנים ויום אחד שבא על יבמתו ומת חולצת ולא מתייבמת נשא אשה ומת הרי זו פסורה ה"ב תשע שנים ויום אחד שבא על יבמתו ומשהגדיל נשא אשה אחרת ומת אם לא ידע את הראשונה משהגדיל הוציאת ולא מתייבמת והשנייה או הוציאת או מתייבמת^א רבי שמעון אומר מייבם לאו זו שריצה והולין לשנייה או יבמה שנייה ויום אחד ואחד שהוא בן עשרים שלא הביא שתי שערות: גמ' אמר רבא הא דאמור רבנן זיקת שני יבמין מוחליין חלצה יבומי לא מייבמה לא תימא היכא דאיכא צרה דאיכא למגור משום צרה דהא הכא ליכא צרה מוחליין חלצה יבומי לא מייבמה: נשא אשה ומת כו': תנינא ליהא דתנו רבנן^ב שוטה וקטן שנשאו ומתו נשותיהן פסורות מן החלוצה ומן הייבום: בן תשע וכו' משהגדיל וכו': ויעשו ביאת בן מ' כמאמר בגדול ושמואל אומר יעשו ועשו וכן א"ר יוחנן עשו ועשו ויעשו תנאי היא הך תנא דארבעה אחין גזר משום צרה ואשמעינן בגדול וה"ה בקטן והאי דאמר גדול משום דבגדול קאי והאי תנא דהכא סבירא ליה עשו ולא גזר משום צרה ואשמעינן בקטן והוא הדין בגדול והאי דקאמר בקטן דבקטן קאי אול ר' אלעזר אומר לשמעתיא בי מדרשא ולא אמרה משמיה דר' יוחנן ששמע רבי יוחנן איקפד עול לגביה רבי אמי ור' אסי אמרו ליה לא כך היה המעשה בבית הכנסת של טבריא^א בנגר שיש בראשו גלוםטרא שנחלקו בו רבי אלעזר ורבי יוסי עד שקרעו ספר תורה בחמתן קרעו ס"ד (ה) אלא אימא שנקרע ס"ת בחמתן^ב והיה שם רבי יוסי בן קיסמא אומר תמיה אני אם לא יהיה בית הכנסת זו עבודת כוכבים וכן הוה הדר איקפד מפי אמר חברותא נמי עול לגביה ר' יעקב בר אבדי א"ל

כאשר צוה ה'

את משה עבדו בן צויה משה את יהושע וכן עשה יהושע לא הסיר דבר מכל אשר צוה ה' את משה אשר צוה ה' את משה וכו' על כל דבר שאמר יהושע שתורתו של משה היא אף ר' אלעזר תלמידך יושב ודורש סתם והכל יודעין כי שלך היא אמר להם מפני מה אי אתם יודעין פליים כבן אבדי חברינו ורבי יוחנן מ"ט קפיד כולו האי ר' דאמר רב יהודה אמר רב מאו דכתיב אגורה באהרן עולמים וכי אפשר לו לאדם לגזר בשני עולמים אלא אמר דוד לפני הקדוש ברוך הוא רבונו של עולם הרי רצון

ליקובי רש"י

פוסק על ידו. דהוא ליה כמלמד אחר מלמד דשנייה מופסין בה^א וכיון דעביד גמ משי קס צימא עליה ציון שלא צנה שוב לא יבנה^ב: ור' שמעון אומר לא פוסק. כלתי טעמה גמ' וכיון דצביחתי^ג שני שגגה דלי צמוד הא קי"ל (גדה דף מה). צימא ציה ונהרגת עליה: פסקה. לראשונה על עצמו וכ"ש לשנייה ציה אחד הוא צונה ואין צונה שני צמיס^ד וכיון דלין צימא צראשונה קיין גמור מנהיג ציה שנייה להנמיכה גמ וכיון דיהיב גמ קס כוליה צימא צלא ציה: ולרבי שמעון צימא צן טעם לא קניא ומשיירא אלא ספק קניא ספק לא קניא אי קניא קני לגמרי ולא קמהניג ציה אחיו וכן צימא צלרתה ולי לאו קניא הוא ליה כמי שלא בעל לא וול וזו מותר לקיים צראשונה אכל שנייה לא מקיים ללמוד צראשונה צראשונה וקיימא שנייה עליה צביחתי שני צמיס: ורבי גמ' ביאת שני אינה ביאה. דקי"ל (לעיל דף ג.) לין ציה אחר ציה והוה^ה ליה ציה שני כדלמ אמינא דלעלמא וכיון דשוגגת היא שריא: מתני' דלא כבן עזאי. מתי' דחשיב ציה זו כמלמד קמני דמהני מלמד אחר מלמד צין ציבס אחד ושתי יבמות כי ספסל צין שני יבמין ויבמה אחת כגון רישא ללא כן עולאי: יש מאמר אחר מאמר בשני יבמין ויבמה אחת. דתרווייהו מעיקרא לענין זקה כי הדדי מינה ומלמד דקמא ללא קיין גמור הוא דציה הוא דכתיב דלמנא ורצון הוא דלמור ליהני משום גזירה דמפרש צפ' רבן גמליאל (לעיל דף ג:) הילכך לא גרע דמלך מקמא לכלל מד ומד חקיקי מלמד צה: ואין מאמר אחר מאמר בשתי יבמות ויבם אחת. כלל כמו וקניא יבמה לזו לענין מלמד הוא צראשונה ודמה לזו השנייה. ולמ דגרס לה אפסל ולטון ראשון נראה וכן שמעתי: מתני' בן תשע שנים ויום אחד שבא על יבמתו וזאת הוציאת ויא מתייבמת. שיש עליה זקת שני יבמין שפילתה זה לא יתנה מילי זקת נפילה ראשונה ומלה עליה זקת נפילה שנייה ותמן צפ' ארבעה לחין (לעיל דף ג:): מי שעליה זקת יבס אחד ולא שעליה זקת שני יבמין: נשא אשה. שאינה יבמתו^ו ולו לחין: הרי זו פסורה. ולע"ג דצימא ציה קטן כלום עד שיפסל צ' שערות אלא רצון כמלמד: אם לא ידע את הראשונה משהגדיל ראשונה הוציאת עלה הוליל ולא דעה מהשגדיל ולא יתנה מילי נפילה ראשונה: ר' שמעון אומר מייבם לאו זו שריצה. דלית ליה זקת שני יבמין וזכה נמי פלוג רבי שמעון בצרבעה לחין (סג): והולין צ' שנייה. דהא לאו לרות מינה לאיפטורי מדא ציבוס מצרחה ויצומי שייאמרו

תביח זו וכתב בצדו ס"א שנקרע: [מ] הנפוך הוא דבדפו"י יאחם תלמידי נעשיים חתירי' (ולפניו כבר תוקן ע"פ מהרש"ל [השלם]) והביח חקיקי תביח אלו וכתב בצדו ס"א את תלמידי אתם נעשיים חתירי:

לפי' על ידי חופה וקידושין וכו' לין קניא קנין ולעיל טו. בגמ'. יד שמוקעין מצור שממלך וטעון זו את הלל (שבת כה). גמ' ורש"י ב"ב טו. קול"ה שמוקעין אחר מצור שממלך וטעון הלל (ולפניו כבר [השלם]). ור' יוסי מורי. דמורה ליה עליו מטום גלוטורה ולא מימי כענה (שירובין סס). אגורה באהרן פלמייה (לעיל סא. ה.)

לפי' על ידי חופה וקידושין וכו' לין קניא קנין ולעיל טו. בגמ'. יד שמוקעין מצור שממלך וטעון זו את הלל (שבת כה). גמ' ורש"י ב"ב טו. קול"ה שמוקעין אחר מצור שממלך וטעון הלל (ולפניו כבר [השלם]). ור' יוסי מורי. דמורה ליה עליו מטום גלוטורה ולא מימי כענה (שירובין סס). אגורה באהרן פלמייה (לעיל סא. ה.)

לפי' על ידי חופה וקידושין וכו' לין קניא קנין ולעיל טו. בגמ'. יד שמוקעין מצור שממלך וטעון זו את הלל (שבת כה). גמ' ורש"י ב"ב טו. קול"ה שמוקעין אחר מצור שממלך וטעון הלל (ולפניו כבר [השלם]). ור' יוסי מורי. דמורה ליה עליו מטום גלוטורה ולא מימי כענה (שירובין סס). אגורה באהרן פלמייה (לעיל סא. ה.)

לפי' על ידי חופה וקידושין וכו' לין קניא קנין ולעיל טו. בגמ'. יד שמוקעין מצור שממלך וטעון זו את הלל (שבת כה). גמ' ורש"י ב"ב טו. קול"ה שמוקעין אחר מצור שממלך וטעון הלל (ולפניו כבר [השלם]). ור' יוסי מורי. דמורה ליה עליו מטום גלוטורה ולא מימי כענה (שירובין סס). אגורה באהרן פלמייה (לעיל סא. ה.)

לפי' על ידי חופה וקידושין וכו' לין קניא קנין ולעיל טו. בגמ'. יד שמוקעין מצור שממלך וטעון זו את הלל (שבת כה). גמ' ורש"י ב"ב טו. קול"ה שמוקעין אחר מצור שממלך וטעון הלל (ולפניו כבר [השלם]). ור' יוסי מורי. דמורה ליה עליו מטום גלוטורה ולא מימי כענה (שירובין סס). אגורה באהרן פלמייה (לעיל סא. ה.)

לפי' על ידי חופה וקידושין וכו' לין קניא קנין ולעיל טו. בגמ'. יד שמוקעין מצור שממלך וטעון זו את הלל (שבת כה). גמ' ורש"י ב"ב טו. קול"ה שמוקעין אחר מצור שממלך וטעון הלל (ולפניו כבר [השלם]). ור' יוסי מורי. דמורה ליה עליו מטום גלוטורה ולא מימי כענה (שירובין סס). אגורה באהרן פלמייה (לעיל סא. ה.)

לפי' על ידי חופה וקידושין וכו' לין קניא קנין ולעיל טו. בגמ'. יד שמוקעין מצור שממלך וטעון זו את הלל (שבת כה). גמ' ורש"י ב"ב טו. קול"ה שמוקעין אחר מצור שממלך וטעון הלל (ולפניו כבר [השלם]). ור' יוסי מורי. דמורה ליה עליו מטום גלוטורה ולא מימי כענה (שירובין סס). אגורה באהרן פלמייה (לעיל סא. ה.)

לפי' על ידי חופה וקידושין וכו' לין קניא קנין ולעיל טו. בגמ'. יד שמוקעין מצור שממלך וטעון זו את הלל (שבת כה). גמ' ורש"י ב"ב טו. קול"ה שמוקעין אחר מצור שממלך וטעון הלל (ולפניו כבר [השלם]). ור' יוסי מורי. דמורה ליה עליו מטום גלוטורה ולא מימי כענה (שירובין סס). אגורה באהרן פלמייה (לעיל סא. ה.)

לפי' על ידי חופה וקידושין וכו' לין קניא קנין ולעיל טו. בגמ'. יד שמוקעין מצור שממלך וטעון זו את הלל (שבת כה). גמ' ורש"י ב"ב טו. קול"ה שמוקעין אחר מצור שממלך וטעון הלל (ולפניו כבר [השלם]). ור' יוסי מורי. דמורה ליה עליו מטום גלוטורה ולא מימי כענה (שירובין סס). אגורה באהרן פלמייה (לעיל סא. ה.)

לפי' על ידי חופה וקידושין וכו' לין קניא קנין ולעיל טו. בגמ'. יד שמוקעין מצור שממלך וטעון זו את הלל (שבת כה). גמ' ורש"י ב"ב טו. קול"ה שמוקעין אחר מצור שממלך וטעון הלל (ולפניו כבר [השלם]). ור' יוסי מורי. דמורה ליה עליו מטום גלוטורה ולא מימי כענה (שירובין סס). אגורה באהרן פלמייה (לעיל סא. ה.)

לפי' על ידי חופה וקידושין וכו' לין קניא קנין ולעיל טו. בגמ'. יד שמוקעין מצור שממלך וטעון זו את הלל (שבת כה). גמ' ורש"י ב"ב טו. קול"ה שמוקעין אחר מצור שממלך וטעון הלל (ולפניו כבר [השלם]). ור' יוסי מורי. דמורה ליה עליו מטום גלוטורה ולא מימי כענה (שירובין סס). אגורה באהרן פלמייה (לעיל סא. ה.)

לפי' על ידי חופה וקידושין וכו' לין קניא קנין ולעיל טו. בגמ'. יד שמוקעין מצור שממלך וטעון זו את הלל (שבת כה). גמ' ורש"י ב"ב טו. קול"ה שמוקעין אחר מצור שממלך וטעון הלל (ולפניו כבר [השלם]). ור' יוסי מורי. דמורה ליה עליו מטום גלוטורה ולא מימי כענה (שירובין סס). אגורה באהרן פלמייה (לעיל סא. ה.)

לפי' על ידי חופה וקידושין וכו' לין קניא קנין ולעיל טו. בגמ'. יד שמוקעין מצור שממלך וטעון זו את הלל (שבת כה). גמ' ורש"י ב"ב טו. קול"ה שמוקעין אחר מצור שממלך וטעון הלל (ולפניו כבר [השלם]). ור' יוסי מורי. דמורה ליה עליו מטום גלוטורה ולא מימי כענה (שירובין סס). אגורה באהרן פלמייה (לעיל סא. ה.)

לפי' על ידי חופה וקידושין וכו' לין קניא קנין ולעיל טו. בגמ'. יד שמוקעין מצור שממלך וטעון זו את הלל (שבת כה). גמ' ורש"י ב"ב טו. קול"ה שמוקעין אחר מצור שממלך וטעון הלל (ולפניו כבר [השלם]). ור' יוסי מורי. דמורה ליה עליו מטום גלוטורה ולא מימי כענה (שירובין סס). אגורה באהרן פלמייה (לעיל סא. ה.)

לפי' על ידי חופה וקידושין וכו' לין קניא קנין ולעיל טו. בגמ'. יד שמוקעין מצור שממלך וטעון זו את הלל (שבת כה). גמ' ורש"י ב"ב טו. קול"ה שמוקעין אחר מצור שממלך וטעון הלל (ולפניו כבר [השלם]). ור' יוסי מורי. דמורה ליה עליו מטום גלוטורה ולא מימי כענה (שירובין סס). אגורה באהרן פלמייה (לעיל סא. ה.)

לפי' על ידי חופה וקידושין וכו' לין קניא קנין ולעיל טו. בגמ'. יד שמוקעין מצור שממלך וטעון זו את הלל (שבת כה). גמ' ורש"י ב"ב טו. קול"ה שמוקעין אחר מצור שממלך וטעון הלל (ולפניו כבר [השלם]). ור' יוסי מורי. דמורה ליה עליו מטום גלוטורה ולא מימי כענה (שירובין סס). אגורה באהרן פלמייה (לעיל סא. ה.)

לפי' על ידי חופה וקידושין וכו' לין קניא קנין ולעיל טו. בגמ'. יד שמוקעין מצור שממלך וטעון זו את הלל (שבת כה). גמ' ורש"י ב"ב טו. קול"ה שמוקעין אחר מצור שממלך וטעון הלל (ולפניו כבר [השלם]). ור' יוסי מורי. דמורה ליה עליו מטום גלוטורה ולא מימי כענה (שירובין סס). אגורה באהרן פלמייה (לעיל סא. ה.)

לפי' על ידי חופה וקידושין וכו' לין קניא קנין ולעיל טו. בגמ'. יד שמוקעין מצור שממלך וטעון זו את הלל (שבת כה). גמ' ורש"י ב"ב טו. קול"ה שמוקעין אחר מצור שממלך וטעון הלל (ולפניו כבר [השלם]). ור' יוסי מורי. דמורה ליה עליו מטום גלוטורה ולא מימי כענה (שירובין סס). אגורה באהרן פלמייה (לעיל סא. ה.)

לפי' על ידי חופה וקידושין וכו' לין קניא קנין ולעיל טו. בגמ'. יד שמוקעין מצור שממלך וטעון זו את הלל (שבת כה). גמ' ורש"י ב"ב טו. קול"ה שמוקעין אחר מצור שממלך וטעון הלל (ולפניו כבר [השלם]). ור' יוסי מורי. דמורה ליה עליו מטום גלוטורה ולא מימי כענה (שירובין סס). אגורה באהרן פלמייה (לעיל סא. ה.)

לפי' על ידי חופה וקידושין וכו' לין קניא קנין ולעיל טו. בגמ'. יד שמוקעין מצור שממלך וטעון זו את הלל (שבת כה). גמ' ורש"י ב"ב טו. קול"ה שמוקעין אחר מצור שממלך וטעון הלל (ולפניו כבר [השלם]). ור' יוסי מורי. דמורה ליה עליו מטום גלוטורה ולא מימי כענה (שירובין סס). אגורה באהרן פלמייה (לעיל סא. ה.)

לפי' על ידי חופה וקידושין וכו' לין קניא קנין ולעיל טו. בגמ'. יד שמוקעין מצור שממלך וטעון זו את הלל (שבת כה). גמ' ורש"י ב"ב טו. קול"ה שמוקעין אחר מצור שממלך וטעון הלל (ולפניו כבר [השלם]). ור' יוסי מורי. דמורה ליה עליו מטום גלוטורה ולא מימי כענה (שירובין סס). אגורה באהרן פלמייה (לעיל סא. ה.)

לפי' על ידי חופה וקידושין וכו' לין קניא קנין ולעיל טו. בגמ'. יד שמוקעין מצור שממלך וטעון זו את הלל (שבת כה). גמ' ורש"י ב"ב טו. קול"ה שמוקעין אחר מצור שממלך וטעון הלל (ולפניו כבר [השלם]). ור' יוסי מורי. דמורה ליה עליו מטום גלוטורה ולא מימי כענה (שירובין סס). אגורה באהרן פלמייה (לעיל סא. ה.)

לפי' על ידי חופה וקידושין וכו' לין קניא קנין ולעיל טו. בגמ'. יד שמוקעין מצור שממלך וטעון זו את הלל (שבת כה). גמ' ורש"י ב"ב טו. קול"ה שמוקעין אחר מצור שממלך וטעון הלל (ולפניו כבר [השלם]). ור' יוסי מורי. דמורה ליה עליו מטום גלוטורה ולא מימי כענה (שירובין סס). אגורה באהרן פלמייה (לעיל סא. ה.)

